

**ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**  
**ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΦΗΒΩΝ**  
**ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ**  
**ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΦΗΒΩΝ**  
**ΣΥΝΟΔΟΣ ΚΓ΄**  
**2017 – 2018**

Στην Αθήνα, σήμερα στις 6 Ιουλίου 2018, ημέρα Παρασκευή και ώρα 10.07΄ συνήλθε στην Αίθουσα των συνεδριάσεων του Βουλευτηρίου η *Βουλή των Εφήβων* σε ολομέλεια για να συνεδριάσει υπό την προεδρία του Προέδρου της Βουλής των Ελλήνων κ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΒΟΥΤΣΗ.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Νικόλαος Βούτσης):** Νέες και νέοι Έφηβοι Βουλευτές, αρχίζει η συνεδρίαση της Ολομέλειας της ΚΓ΄ Συνόδου της *Βουλής των Εφήβων*.

Σας καλωσορίζουμε με ιδιαίτερη χαρά όλη η πολιτειακή και πολιτική ηγεσία της χώρας.

Να ξέρετε ότι ένα από τα καλά που έχει αυτή η Βουλή -διότι υπάρχουν και τα άλλα- είναι ότι είμαστε ακριβείς στους χρόνους. Δεν έχουμε ούτε καν το ακαδημαϊκό τέταρτο που έχετε ακούσει. Όλες οι συνεδριάσεις κατά 90% αρχίζουν στην ώρα τους και εξελίσσονται σχετικά τακτικά.

Στη σημερινή συνεδρίαση παρευρίσκονται ή θα έρθουν κατά τη διάρκειά της -και γι΄ αυτό δεν καθυστερούμε- ο κ. Κωνσταντίνος Τσιάρας ως εκπρόσωπος του Προέδρου της Κοινοβουλευτικής Ομάδας της Νέας Δημοκρατίας, ο κ. Ιωάννης Δελής ως εκπρόσωπος του Προέδρου της Κοινοβουλευτικής Ομάδας του ΚΚΕ, ο κ. Γεώργιος Μαυρωτάς ως εκπρόσωπος του Προέδρου της Κοινοβουλευτικής Ομάδας «Το Ποτάμι», ο κ. Βασίλειος Σπύρου ως εκπρόσωπος του Προέδρου της Κοινοβουλευτικής Ομάδας της Ένωσης Κεντρώων, ο Θ΄ Αντιπρόεδρος της Βουλής κ. Μάριος Γεωργιάδης από την Ένωση Κεντρώων.

Παρευρίσκεται, επίσης, ο πρώην Πρόεδρος της Βουλής των Ελλήνων κ. Φίλιππος Πετσάλνικος και θα έρθει ο πρώην Πρόεδρος της Βουλής των Ελλήνων κ. Δημήτριος Σιούφας και ο πρώην Πρόεδρος της Βουλής των Ελλήνων κ. Απόστολος Κακλαμάνης.

Παρευρίσκονται, επίσης, ο Υπουργός Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων κ. Κωνσταντίνος Γαβρόγλου, η Υπουργός Πολιτισμού και Αθλητισμού κυρία Λυδία Κονιόρδου, η Υφυπουργός Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων κυρία Μερóπη Τζούφη, ο Υφυπουργός Εξωτερικών κ. Τέρενς – Σπένσερ Κουίκ, η Υφυπουργός Οικονομικών κυρία Αικατερίνη Παπανάτσιου, ο Υπουργός Μεταναστευτικής Πολιτικής κ. Δημήτριος Βίτσας και ο Υφυπουργός Μεταναστευτικής Πολιτικής κ. Ιωάννης Μπαλάφας.

Παρίστανται ακόμα ή θα παραστούν ο Πρέσβης της Κυπριακής Δημοκρατίας, ο κ. Κενεβέζος, η Γενική Γραμματέας του Ιδρύματος της Βουλής για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία, η κυρία Νίκη Μαρωνίτη και ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου, ο κ. Κώστας Μαυριάς. Επίσης, από την Εκτελεστική Επιτροπή του Ιδρύματος της Βουλής για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία, η κυρία Έλλη Δρούλια.

Τέλος, παρευρίσκονται εκ μέρους της Επιστημονικής Επιτροπής της *Βουλής των Εφήβων* οι κυρίες και κύριοι Δήμητρα Μακρυνιώτη, Ακριβή Γεωργούση, Ιωάννα Δεκατρή, Γεώργιος Μόσχος, Λάμπρος Πόλκας, Χρήστος Στεφάνου, Νάνσυ Ταλούμη, Βασίλειος Τσάφος και Πέτρος Χαραβιτσίδης και οι κ.κ. Αριστοτέλης Στυλιανού, Γεράσιμος Στεφανάτος και Άθως Κυριακού, που μετείχαν στις εργασίες του Προγράμματος.

Επίσης, βέβαια, είναι ανοιχτή σε Βουλευτές που έχουν ένα ενδιαφέρον να παραστούν. Είχε έρθει προηγουμένως ο κ. Μηταράκης από τη Νέα Δημοκρατία. Ίσως και άλλοι συνάδελφοι να έλθουν για να παραστούν σε αυτή τη διαδικασία.

Καλημερίζουμε και εσάς, τους γονείς και συνοδούς των Εφήβων. Να είστε καλά! Καλημέρα!

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Νικόλαος Βούτσης):** Εισερχόμεθα στην

## ΕΙΔΙΚΗ ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΞΗ

Συζήτηση επί του θέματος «Ένα σχολείο να μας χωράει: Κάνουμε like στη διαφορά» των ομάδων εργασίας της *Βουλής των Εφήβων*, οι οποίες αποτελούνται από τους μαθητές της Α΄ και Β΄ τάξης των Δημοσίων και Ιδιωτικών Γενικών Λυκείων και ΕΠΑ.Λ. της Ελλάδας και της Κύπρου, των Ελληνικών Λυκείων της αλλοδαπής, καθώς και των ΕΠΑ.Σ. του Ο.Α.Ε.Δ., που συμμετείχαν στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα *Βουλή των Εφήβων*, ΚΓ΄ Σύνοδος (2017-2018).

Να πούμε ότι φέτος στο Πρόγραμμα μετέχουν ως παρατηρητές επτά μαθητές και μαθήτριες, μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου Εφήβων Βέροιας, έξι μαθητές και μαθήτριες από την Ανοιχτή Δομή Φιλοξενίας Προσφύγων Ελαιώνα και δώδεκα μαθητές που διακρίθηκαν στους καλλιτεχνικούς διαγωνισμούς της *Βουλής των Εφήβων*.

Σύμφωνα με το Πρόγραμμα, θα μιλήσουν οι αγορητές των έξι ομάδων εργασίας στις οποίες συζητήσατε το θέμα «Ένα σχολείο να μας χωράει: Κάνουμε like στη διαφορά». Κάθε αγορητής θα έχει χρόνο ομιλίας πέντε λεπτά, προκειμένου να παρουσιάσει όσα συζητήθηκαν στην ομάδα εργασίας στην οποία μετείχε.

Αξίζει να αναφερθεί ότι κατά τη διάρκεια των συνεδριάσεων των ομάδων εργασίας, στο σύνολο των διακοσίων ενενήντα τριών Εφήβων Βουλευτών ζήτησαν και έλαβαν τον λόγο σχεδόν όλοι οι Έφηβοι Βουλευτές.

Θα παρακαλέσω να τηρήσουμε τον χρόνο των πέντε λεπτών, σεβόμενοι το δικαίωμα που έχουν όλοι να μιλήσουν και να μπορέσουν να διατυπώσουν με άνεση τις απόψεις τους.

Τον λόγο έχει η Έφηβος Βουλευτής κυρία Ευστρατία Δημητρίου του Νομού Πρέβεζας, αγορήτρια της Α΄ ομάδας εργασίας, με θέμα «Σώμα και διαφορετικότητα (*Καθρέφτη-καθρεφτάκι μου*)». Την καλώ να έρθει στο Βήμα.

(Χειροκροτήματα)

**ΕΥΣΤΡΑΤΙΑ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ (ΝΟΜΟΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ):** Αξιότιμε κύριε Πρόεδρε της Βουλής, αξιότιμες κυρίες και κύριοι, αγαπητοί Έφηβοι Βουλευτές, ονομάζομαι Δημητρίου Ευστρατία και είμαι από τον Νομό Πρεβέζης. Μιλώ ως εκπρόσωπος της Α΄ Ομάδας με θέμα «Σώμα και διαφορετικότητα» ή αλλιώς, «Καθρέφτη-καθρεφτάκι μου».

Αρχικά, αυτές τις μέρες μέσα από βιωματικά εργαστήρια, κατάθεση προσωπικών εμπειριών και συζητήσεις με ειδικούς, δουλέψαμε ζητήματα που σχετίζονται με σωματικά γνωρίσματα που θεωρούνται διαφορετικά, όπως το φύλο, η καταγωγή, το χρώμα του δέρματος, ο σεξουαλικός προσανατολισμός και χαρακτηριστικά του σώματος, όπως είναι το ύψος, το βάρος και γενικότερα, η εμφάνιση, η αρτιμέλεια και η αναπηρία. Προβληματιστήκαμε για τον τρόπο που αυτά τα ζητήματα αντιμετωπίζονται στο σχολείο.

Κεντρικός άξονας στον προβληματισμό μας ήταν ότι βιολογικά γνωρίσματα, δηλαδή γνωρίσματα που είναι δοσμένα από τη φύση, δεν μπορούν να θεωρηθούν από μόνα τους καλά ή κακά, αλλά αποκτούν αυτούς τους χαρακτηρισμούς μόνο μέσα σε συγκεκριμένες κοινωνικές καταστάσεις.

Έτσι αμφισβητήσαμε θεωρίες που στηρίζονται στη βιολογία, στην ανατομία, στην ιατρική, για να υποστηρίξουμε ότι κάποια σωματικά γνωρίσματα, όπως το φύλο ή το χρώμα του δέρματος, δεν είναι μόνο διαφορετικά, αλλά και κατώτερα, αναπαράγοντας ανισότητες και καλλιεργώντας σεξιστικές πρακτικές και ρατσιστικές πεποιθήσεις.

Αναλύσαμε κριτικά το γεγονός ότι πολύ συχνά η διαφορετικότητα είναι ήδη μία φορτισμένη αρνητικά έννοια. Αυτό σημαίνει ότι άτομα ή ομάδες με κάποιο διαφορετικό σωματικό γνώρισμα θεωρείται εκ προοιμίου πως υστερούν σε κάτι, όπως για παράδειγμα οι παχύσαρκοι, οι σκουρόχρωμοι, οι ανάπηροι, τα άτομα με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό και ούτω καθεξής. Στην ουσία, λοιπόν, αμφισβητήσαμε έναν σύγχρονο «φυσιολογισμό» και τονίσαμε πόσο

σημαντικό είναι να περάσουμε από το φαίνεσθαι στο είναι, αμφισβητώντας τις τρέχουσες προκαταλήψεις και τα διαδεδομένα στερεότυπα που αφορούν την εξωτερική εμφάνιση.

Μέσα, λοιπόν, από προσωπικές εμπειρίες που διηγήθηκαν μέλη της ομάδας μας, συμπεράναμε πως όλοι και όλες είμαστε στην ουσία παίκτες στο «παιχνίδι του στίγματος», δηλαδή έχουμε βρεθεί σε καταστάσεις όπου νιώσαμε ότι διαφέρουμε και αποκλειστήκαμε. Καταλήξαμε, λοιπόν, ότι ένα δημοκρατικά οργανωμένο σχολείο οφείλει όχι μόνο να κάνει χώρο για τη διαφορά, αλλά και να μεριμνά για την ισότιμη ένταξή της με όρους αναγνώρισης και σεβασμού.

Σύμφωνα, λοιπόν, μ' αυτόν τον προβληματισμό, η ομάδα μας κατέληξε στις ακόλουθες προτάσεις. Χρειάζεται κριτικός και συστηματικός έλεγχος όλων των σχολικών βιβλίων, ώστε να εντοπιστούν και να αφαιρεθούν στερεότυπα και προκαταλήψεις που αφορούν συγκεκριμένα σωματικά γνωρίσματα και να αντικατασταθούν, όπου χρειάζεται, από νέα βιβλία που θα καλλιεργούν τον σεβασμό απέναντι στη διαφορετικότητα, υπογραμμίζοντας τα δικαιώματα όσων θεωρούνται διαφορετικοί, βιβλία που θα μεταφέρουν επιστημονικές θεωρίες αλλά και θα αναφέρονται σε σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα.

Τα σχολικά βιβλία πρέπει να μην προσφέρουν γνώσεις αφηρημένες και γενικευμένες ούτε και γνώσεις που έχουν τη μορφή συνταγών. Αντίθετα, το σχολείο πρέπει να δίνει γνώσεις-εργαλεία που θα δίνουν τη δυνατότητα σε όλους τους μαθητές και τις μαθήτριες να αναπτύξουν κριτική σκέψη και να μπορούν να αμφισβητήσουν με επιχειρήματα απόψεις που εμφανίζονται ως επιστημονικές χωρίς να είναι, απόψεις που στοχεύουν στην αναπαραγωγή προκαταλήψεων και στην εξίσωση της διαφοράς με κατωτερότητα, προκαλώντας και νομιμοποιώντας πρακτικές αποκλεισμού, ρατσισμού, σεξισμού και ξενοφοβίας.

Πρέπει να υπάρχει δυνατότητα κριτικής εμβάθυνσης γύρω από την έννοια της διαφορετικότητας σε φιλολογικά μαθήματα και διεύρυνση των θεματικών τους.

Πρέπει να υπάρξει οργάνωση βιωματικών και θεατρικών εργαστηρίων με θέμα το σώμα και τα διαφορετικά σωματικά γνωρίσματα, έτσι ώστε οι μαθητές και οι μαθήτριες να μπορούν να εκφράζονται ελεύθερα μέσα από το σώμα τους και παράλληλα να αναγνωρίζουν τη διαφορά, να εξοικειώνονται με αυτήν και να τη σέβονται. Πρέπει να υπάρχει στήριξη μαθητών και μαθητριών από ειδικούς ψυχολόγους –και όχι μόνο– ώστε να αντιμετωπίζουν τυχόν δυσκολίες που προκαλεί στην καθημερινή σχολική πραγματικότητα η παρουσία συνομηλίκων τους με διαφορετική καταγωγή, εθνότητα, θρησκεία, πολιτισμό, γλώσσα ή και με σωματικά προβλήματα.

Παράλληλα, το σχολείο πρέπει να προσφέρει στήριξη σε όσα παιδιά έχουν ένα σωματικό γνώρισμα που τα διαφοροποιεί από τα υπόλοιπα, όπως είναι μια αναπηρία ή η δυσλεξία και να τα βοηθά να ενταχθούν με όρους αποδοχής, σεβασμού και ίσων δικαιωμάτων και όχι με όρους κατωτερότητας ή οίκτου ή θυματοποίησης.

Πρέπει να υπάρχει δυνατότητα πρόσβασης σε όλους τους σχολικούς χώρους σε μαθητές και μαθήτριες με αναπηρία, να γίνει αδελφοποίηση γενικών και επαγγελματικών σχολείων με σχολεία για παιδιά με ειδικές ανάγκες και να οργανώνονται κοινές δράσεις, όπως είναι οι εκδρομές, οι γιορτές, οι μουσικές εκδηλώσεις, οι αθλητικές δραστηριότητες.

Επίσης, πρέπει να καταργηθούν τα σωματικά κριτήρια για τις στρατιωτικές σχολές, καθώς αποκλείουν άτομα με βάση σωματικά γνωρίσματα. Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στο μάθημα της φυσικής αγωγής. Για παράδειγμα, η βαθμολογία πρέπει να υπολογίζεται στο μέσο όρο και με τη συμβολή διατροφολόγων να δίνεται η δυνατότητα σε όσες και σε όσους επιθυμούν, να παίρνουν συμβουλές σχετικά με το σώμα τους για έναν υγιεινό τρόπο ζωής.

Πρέπει να γίνεται συστηματική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών έτσι ώστε να μην περιθωριοποιούν ή στοχοποιούν ή αποκλείουν μαθητές και μαθήτριες που θεωρούνται διαφορετικοί.

Τέλος, πρέπει να δίνεται η δυνατότητα σε μαθητές και μαθήτριες που το επιθυμούν, να προσφέρουν εθελοντικά στήριξη σε όσα παιδιά δυσκολεύονται στο σχολείο λόγω κάποιου σωματικού γνωρίσματος.

Συμπερασματικά, ως σκεπτόμενοι έφηβοι μιας δημοκρατικά οργανωμένης κοινωνίας οφείλουμε να διεκδικήσουμε ένα σχολείο ανοικτό στο διαφορετικό, ένα σχολείο που θα αξιοποιεί το διαφορετικό με τον καλύτερο τρόπο.

Ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα)

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Νικόλαος Βούτσης):** Ευχαριστώ πολύ την κυρία Δημητρίου.

Η διαδικασία προβλέπει έναν σχολιασμό εκ μέρους του Προέδρου του Σώματος και βεβαίως με προσωπική μου ευθύνη και στη βάση μίας προσωπικής άποψης γι' αυτά τα θέματα και ιδιαίτερα πάνω στο εξαιρετικά σημαντικό, επίκαιρο και διεισδυτικά αναλυμένο θέμα, θα ήθελα να σας πω κάποια πράγματα που νομίζω ότι θα σας δημιουργήσουν έναν ευρύτερο ορίζοντα γι' αυτό το ζήτημα.

Ευελπιστούμε όλοι μας το σχολείο να είναι πραγματικά μια κιβωτός και μια φάση κατά την οποία θα υπάρχει μια διαπαιδαγώγηση στη βάση αυτών των αξιών και μια εμπέδωση αυτών των αξιών, διότι η κοινωνία μας, ακόμα και η ελληνική κοινωνία, που έχει ισχυρά αντισώματα θετικά ανεκτικότητας σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές κοινωνίες, δεν είναι σ' αυτό το επίπεδο συνειδητοποίησης και υπάρχει μια μεγάλη και περιρρέουσα υποκρισία.

Και επειδή μου αρέσει να μιλάω με επιχειρήματα για να γινόμαστε κατανοητοί μεταξύ μας, θα σας πω ευθέως ότι όταν είναι κάτι που τιμά ή θεωρούμε ότι τιμά τη χώρα μας και κάποιος γίνεται διαπρεπής, παρότι έχει οποιαδήποτε απ' αυτές που ονομάζονται μέσα σε πολλά εισαγωγικά «αδυναμίες» κατά τις συντηρητικές απόψεις μέσα στην κοινωνία, υπάρχει αποθέωση, ενώ την ίδια ώρα υπάρχει βουβά για χιλιάδες άλλους ανθρώπους μια περιθωριοποίηση, κατ' ελάχιστον.

Ίσως θα γνωρίζετε –και είμαι σίγουρος ότι γνωρίζετε- τον πριν από λίγο καιρό θανόντα Στήβεν Χόκινγκ, τον τεράστιο αυτόν φυσικό, στον οποίο όλες οι κοινωνίες διεθνώς υποκλίνονταν επί δεκαετίες και την τρομακτική μάχη που έδωσε μέσα από την αδυναμία, την αναπηρία που είχε, να ζήσει κατ' αρχήν και ταυτόχρονα να ανοίξει τους ορίζοντες ενός ολόκληρου κόσμου. Κανείς δεν τόλμησε γι' αυτόν προφανώς να πει κάτι.

Επίσης, γνωρίζετε τον πολύ αγαπημένο μας Γιάννη Αντετοκούνμπο και τα αδέρφια του, που ήταν σε φανάρια στους δρόμους της Αθήνας και ζήσανε με κάτι σάντουιτς που τους έδινε η Ομοσπονδία Καλαθοσφαίρισης, οι οποίοι είχαν τη μοίρα και τη γενική κοινωνική αποδοχή ή μη αποδοχή –και καταλαβαίνετε τι εννοώ- που είχαν όλα αυτά τα παιδιά και τα σκουρόχρωμα και αυτά που ήταν ταυτόχρονα προσφυγάκια. Βεβαίως, πήραν τα μεγαλύτερα συμβόλαια στο NBA και από εκεί και πέρα τους δεχθήκαμε όλες οι πολιτικές αρχές και έχουν γίνει ίνδαλμα εδώ και πέραν του Ατλαντικού.

Σας επαναλαμβάνω ότι θα μπορούσαμε πολλά πράγματα να πούμε, διότι αυτή η υποκρισία υπάρχει διεθνώς. Σήμερα υπάρχουν δύο προημιτελικοί στο Παγκόσμιο Κύπελλο. Οι ευρωπαϊκές ομάδες που έχουν προκριθεί, κατά 40% έχουν παίκτες από τις πρώην αποικίες, οι οποίοι είναι Γάλλοι, Βέλγοι κλπ., και όλοι είναι ενθουσιασμένοι στα εθνικά τους κράτη, την ίδια ώρα που σε αυτές τις κοινωνίες υπάρχουν φαινόμενα ρατσισμού και άλλα.

Άρα, λοιπόν, να συνεννοηθούμε ότι δεν είναι αυτονόητα ακόμα αυτά που είπατε για την κοινωνία μας, ενώ είναι εξαιρετικά. Υπάρχει μεγάλη υποκρισία, που κάποιες φορές αναδεικνύεται και όταν περνάμε στους δρόμους και βλέπουμε τις ειδικές ράμπες που υπάρχουν, παραδείγματος χάριν, στα πεζοδρόμια, για τους ΑμεΑ κατελιγμένες από τζιπ ή από μικρότερα τζιπ, ενός που έχει πάει για να πάρει καφέ.

Αυτή η μάχη, λοιπόν, είναι υπαρκτή, είναι για σήμερα, είναι για αύριο. Εσείς είστε μια πολύ μεγάλη ελπίδα, όλοι εσείς και το σχολείο συνολικά, για να δοθεί αποτελεσματικά και στην Ελλάδα και αλλού, αυτή η μάχη.

Σας ευχαριστούμε πάρα πολύ για τα συμπεράσματα, τα οποία μας αναλύσατε. Να είστε καλά.

(Χειροκροτήματα)

Τον λόγο έχει ο Έφηβος Βουλευτής κ. Παναγιώτης Κάμτσης από τη Γερμανία, αγορητής της δεύτερης ομάδας εργασίας, με θέμα: «Διαφορετική καταγωγή (Από πού κρατάει η σκούφια σου)».

Τον καλώ να έρθει στο Βήμα.

(Χειροκροτήματα)

**ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΜΤΣΗΣ (Γερμανία):** Αξιότιμε κύριε Πρόεδρε της Βουλής, κύριοι Υπουργοί και Υφυπουργοί, κυρίες και κύριοι, αγαπητοί και αγαπητές Έφηβοι Βουλευτές, ονομάζομαι Παναγιώτης Κάμτσης και εκπροσωπώ την ομάδα «Διαφορετική καταγωγή». Στην ομάδα μας ασχοληθήκαμε με το πώς μπορούμε να φτιάξουμε ένα σχολείο που θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες του κάθε παιδιού, χωρίς να υπάρχουν εξαιρέσεις και διακρίσεις. Αυτή είναι άλλωστε και η έννοια του δημοκρατικού σχολείου, που φαντάζομαι ότι είναι και ο επιδιωκόμενος στόχος όλων μας.

Στις πρώτες μας συναντήσεις τέθηκε το θέμα της διαφορετικότητας σε επίπεδο κοινωνικό, αλλά και σχολικό.

Κατά τη διάρκεια των εργασιών της φετινής Συνόδου, μέσα από θεατρικές δράσεις αλλά και συζητήσεις με ειδικούς, αναδείχθηκε η ύπαρξη ενός κόσμου με έντονες κοινωνικές ανισότητες. Η διαφορετική καταγωγή, η διαφορετική κοινωνική τάξη, οι διαφορετικές αφετηρίες επηρεάζουν την πορεία ενός ατόμου μέσα σε μια κοινωνία που είναι έτσι κι αλλιώς ανομοιογενής.

Η επαφή βέβαια και η συνεργασία μας με παιδιά πρόσφυγες από το Αφγανιστάν που ζουν τα τελευταία χρόνια στο Κέντρο Υποδοχής Προσφύγων στον Ελαιώνα, ήταν μια εμπειρία ζωής. Ήταν αρκετό να ακούσεις τις ιστορίες τους για να αντιληφθείς ότι αν και είμαστε όλοι άνθρωποι, τελικά δεν έχουμε όλοι ίδια δικαιώματα και ίσες ευκαιρίες. Αυτή η κατανόηση της έλλειψης κοινωνικής δικαιοσύνης ήταν αυτό που μας οδήγησε στη σκέψη ότι είναι αναγκαίο και απαραίτητο να φτιαχτεί ένα σχολείο που να μας χωράει όλους μας. Η εκπαίδευση, άλλωστε, είναι κοινωνικό αγαθό και δικαίωμα που πρέπει να απολαμβάνουν όλοι. Γι' αυτόν τον λόγο είναι αναγκαία η ενίσχυση της δημόσιας εκπαίδευσης, προκειμένου να δίνει τη δυνατότητα σε όλα τα παιδιά να φοιτούν σε σχολεία που να λαμβάνονται υπ' όψιν οι ανάγκες τους.

Μετά από πολύωρες συζητήσεις και γόνιμες διαφωνίες καταλήξαμε στις εξής προτάσεις:

Οι τάξεις υποδοχής, στις οποίες οι αλλόγλωσσοι μαθητές υποστηρίζονται κυρίως στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, θα πρέπει να λειτουργούν πανελλαδικά και να ξεκινάει η λειτουργία τους τον Σεπτέμβριο μαζί με όλα τα άλλα σχολεία, κι όχι τον Δεκέμβριο ή ακόμα και τον Απρίλιο, όπως έχει συμβεί στο παρελθόν.

Πρέπει να δίνεται βαρύτητα όχι μόνο στη γλώσσα, αλλά και στα υπόλοιπα γνωστικά αντικείμενα, στα οποία συνήθως αποτυγχάνουν οι μαθητές οι οποίοι διέκοψαν τη φοίτησή τους για μεγάλο χρονικό διάστημα, όπως για παράδειγμα οι μαθητές πρόσφυγες.

Απαραίτητη, από την άλλη, είναι η ύπαρξη προγραμμάτων ταχείας επιμόρφωσης που θα στοχεύουν στην εξειδίκευση των καθηγητών σε θέματα ψυχολογικής στήριξης των μαθητών, διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας ως ξένης, καθώς και σε ζητήματα διαφοροποιημένης παιδαγωγικής. Δεν αρκεί οι καθηγητές να ξέρουν μια γλώσσα, αλλά θα πρέπει να μπορούν και να διδάσκουν σε αυτήν.

Για την καλύτερη, βέβαια, λειτουργία του σχολείου και την ομαλή συνύπαρξη όλων των μαθητών στον σχολικό χώρο είναι αναγκαία η βελτίωση των υλικοτεχνικών υποδομών. Η πολιτεία οφείλει να εκσυγχρονίσει και να εξοπλίσει τις σχολικές αίθουσες, να εξασφαλίσει την παρουσία διερμηνέων στους σχολικούς χώρους, έτσι ώστε να διευκολυνθεί η επικοινωνία μεταξύ αλλόγλωσσων μαθητών αλλά και καθηγητών.

Θα ήταν σκόπιμη, επίσης, η έκδοση νέων σχολικών βιβλίων που θα έδιναν τη δυνατότητα στους μαθητές να έρθουν σε επαφή και με άλλους πολιτισμούς, πέρα από τον ελληνικό.

Εξίσου σημαντική είναι η προώθηση της αντιρατσιστικής εκπαίδευσης μέσα από ερευνητικές εργασίες, που θα τρέχουν κατά τη διάρκεια όλου του σχολικού έτους. Η δημιουργία αθλητικών, καλλιτεχνικών και θεατρικών ομάδων θα μπορούσε να δώσει τη δυνατότητα σε ετερόγλωσσους μαθητές να συνεργαστούν, αφήνοντας πίσω τους ρατσιστικές τάσεις και συμπεριφορές.

Ενδιαφέρον θα ήταν, επίσης, οι μαθητές να ανεβάσουν μια δική τους θεατρική παράσταση, να φτιάξουν μια δική τους ταινία ή να συνθέσουν ένα δικό τους τραγούδι για τη διαφορετικότητα.

Επιπλέον, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης θα μπορούσαν και αυτά με τη σειρά τους να συμβάλουν στην αποκατάσταση της κοινωνικής δικαιοσύνης με την προβολή έργων, ντοκιμαντέρ που να στοχεύουν στην ανάδειξη των πολλών και διαφορετικών εθνικών και κοινωνικών ταυτοτήτων.

Απαραίτητη είναι, επίσης, η συμπερίληψη μαθητών που χρησιμοποιούν τη δική τους διάλεκτο, μαθητών που έχουν διαφορετικές σεξουαλικές προτιμήσεις, μαθητών με νοητική υστέρηση.

Τέλος, πρέπει να γίνει ευρύτερα γνωστό και να εφαρμόζεται υποχρεωτικά και σωστά το Πρόγραμμα Διαμεσολάβησης Εθελοντών Μαθητών για την επίλυση συγκρούσεων στη σχολική κοινότητα.

Μια κοινωνία, ένα σχολείο πρέπει να χωράει όλους τους ανθρώπους, όσο διαφορετικοί κι αν είναι μεταξύ τους. Το διαφορετικό δεν θα υπήρχε άλλωστε, αν δεν υπήρχαν οι άλλοι, αλλά και οι άλλοι δεν θα υπήρχαν, αν δεν υπήρχε το διαφορετικό. Ταυτόχρονα, όμως, η διαφορετικότητα θα πρέπει να εκδηλώνεται σε ένα πλαίσιο σύμφωνο με τις βασικές δημοκρατικές αρχές, με σεβασμό στα δικαιώματα των άλλων.

Σας ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα)

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Νικόλαος Βούτσης):** Σας ευχαριστώ πολύ.

Είμαι σίγουρος ότι τα συμπεράσματα τα οποία μας αναλύσατε και ο Υπουργός Παιδείας και οι άλλοι Υπουργοί τα λαμβάνουν πολύ σοβαρά υπ' όψιν τους. Άλλωστε, υπάρχουν ήδη τα τελευταία χρόνια προγράμματα τα οποία κατατείνουν σε μία τέτοια κατεύθυνση και προφανώς υπάρχει ακόμα χρόνος για να ολοκληρωθούν.

Θέλω να σας ενημερώσω πως η Βουλή, στο πλαίσιο της εξωστρεφούς δραστηριότητας της και μέσα στις συνθήκες κρίσης -όχι όμως ούσα μέσα σε έναν κλωβό υγειονομικό για τα του οίκου της και η κοινωνία να είναι αλλού-, εδώ και δύο χρόνια συμμετέχει ενεργά με μια ισχυρή χορηγία κάθε χρόνο για τα πετρέλαια των σχολείων ανά περιφέρεια, που απαιτούν επιπλέον τάξεις για την υποδοχή και την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας και όχι μόνο για προσφυγόπουλα, αλλά και για άλλους συμμαθητές σας. Και αυτό είναι κάτι που θα συνεχίσουμε.

Επίσης, είμαστε αρωγοί και σε άλλες τέτοιου τύπου προσπάθειες που αποσκοπούν στο να συνεχίσει η χώρα μας να αποτελεί πραγματικά ένα παράδειγμα πανευρωπαϊκά και διεθνώς αναγνωρισμένο, ένα παράδειγμα αξιών ευρωπαϊκών, αξιών του διαφωτισμού, αξιών του ανθρωπισμού, αξιών της αλληλεγγύης, της ισότητας και της συνύπαρξης μέσα στη διαφορετικότητα. Αυτή η κοινωνία, ευρισκόμενη σε φριχτή κοινωνική κρίση, έδωσε εξετάσεις λόγω

των μνημονίων τα προηγούμενα χρόνια και τις έδωσε επιτυχημένα αντιμετωπίζοντας τις πολύ μεγάλες ροές προσφύγων και μεταναστών που υπήρξαν. Πλην όμως και σε αυτό το ζήτημα χρειάζεται αγώνας και προσπάθεια και πέραν των συνόρων μας, διότι ανήκουμε στην Ευρώπη όχι μόνο γιατί είμαστε το σύνορο τριών ηπείρων, αλλά γιατί είμαστε και το σύνορο της Ευρώπης με τις άλλες ηπείρους και μάλιστα με τις δύο αποσταθεροποιημένες περιοχές, δηλαδή τη Βόρεια Αφρική και τη Μέση Ανατολή που γεννάνε μέσω των πολέμων -όχι γεννάνε γενικά- ροές μεταναστών και προσφύγων.

Στην Ευρώπη, βέβαια, υπάρχει και αναπτύσσεται ένα μεγάλο μέτωπο χωρών, κρατών, πολιτικών ηγεσιών που θέλουν αυτό το ζήτημα να μην αντιμετωπιστεί ευρωπαϊκά, αλλά να το αντιμετωπίσει η Ελλάδα σαν να αφορά μόνο αυτή, η Ιταλία επίσης και λιγότερο η Ισπανία και η Μάλτα. Θέλουν, δηλαδή, να αντιμετωπιστεί σαν ένα πρόβλημα του Νότου, χωρίς οι υπόλοιποι στην Κεντρική Ευρώπη να αναλάβουν το μερίδιο που τους αναλογεί, ενώ υπάρχουν ειλημμένες αποφάσεις εδώ και δύο, τρία έτη από την Ευρωπαϊκή Ένωση, βάσει των οποίων ο καθένας έπαιρνε το μερίδιο της ευθύνης του για τη φιλοξενία ορισμένου αριθμού –αριθμού που να αντέχει και η κάθε κοινωνία- προσφύγων και μεταναστών.

Υπάρχει αντίρρηση, υπάρχει επιθετική διάθεση από πλευράς χωρών και ηγεσιών στην Ευρώπη. Αν δείτε σήμερα τις εφημερίδες, θα δείτε ότι δύο πρόσφατα εκλεγμένοι Πρωθυπουργοί, επειδή μάλωσαν στη Σύνοδο Κορυφής την προηγούμενη εβδομάδα, είπαν «τιμωρητικά»: «Θα στείλουμε πίσω στην Ελλάδα και την Ιταλία όλους τους πρόσφυγες να δούμε τι θα κάνουν».

Εγώ από την πλευρά μου θα σας κάνω ένα σχόλιο, επειδή έχω συμμετάσχει σε τέσσερις πανευρωπαϊκές συσκέψεις των Προέδρων όλων των Κοινοβουλίων. Όλοι αυτοί δεν καταλαβαίνουν το ελάχιστο. Και δεν μιλάω τώρα για τις αξίες, τις ιδεολογίες της Ευρώπης κ.λπ. Όλοι, στο μέτρο της ευθύνης του ο καθένας και ιδιαίτερα κεντρικές ευρωπαϊκές χώρες, υπήρξαν είτε από το παρελθόν -αν ψάξουμε την αποικιοκρατία- είτε τώρα συνυπεύθυνοι στον έναν ή στον άλλο βαθμό για τους πολέμους, την υπανάπτυξη, τα περιβαλλοντικά προβλήματα και όλα τα άλλα που γεννάνε τις ροές των μεταναστών και των προσφύγων. Διότι αλλιώς, κανένα από αυτά τα παιδιά και τις οικογένειες τους, που τώρα είναι μαζί σας στα σχολεία, δεν θα είχε διάθεση -και καλά θα έκανε- να φύγει από τον τόπο που το γέννησε, διότι ο καθένας λατρεύει τον τόπο του.

Άρα λοιπόν αυτήν την έννοια, τη συνειδητοποίηση της συνευθύνης δεν την έχουν. Πρόκειται για ιστορικό έλλειμμα και να χτυπήσουμε ξύλο, διότι στην Ευρώπη από τέτοια ιστορικά ελλείμματα ξεκίνησαν τον προηγούμενο αιώνα και δύο παγκόσμιοι πόλεμοι. Ίσως να σας στενοχωρούν μερικά από τα σχόλιά μου, αλλά πιστεύω πως η δουλειά που έχετε κάνει έχει τόσο μεγάλο ορίζοντα και βάθος, που αξίζει τον κόπο να της δίνουμε και αυτήν τη διάσταση.

Ευχαριστώ.

(Χειροκροτήματα)

Καλώ, λοιπόν, στο Βήμα την έφηβο Βουλευτή κυρία Αλεξία Μποντζίδου, του Νομού Φλώρινας, αγορήτρια της Γ΄ Ομάδας Εργασίας, με θέμα «Δια-πολιτισμοί: η διαφορετικότητα στους πολιτισμούς». (Βαβελίστους)».

Την καλώ στο Βήμα.

(Χειροκροτήματα)

**ΜΠΟΝΤΖΙΔΟΥ ΑΛΕΞΙΑ (Νομός Φλώρινας):** Αξιότιμε κύριε Πρόεδρε της Βουλής, κυρίες και κύριοι Βουλευτές, αγαπητές και αγαπητοί συνάδελφοι ονομάζομαι Μποντζίδου Αλεξία και έρχομαι από τη Φλώρινα. Εκπροσωπώ την Ομάδα Γ΄ με θέμα: «Δια-πολιτισμικοί: η διαφορετικότητα στους πολιτισμούς».

Με βάση, λοιπόν, το συγκεκριμένο θέμα συμμετείχαμε σε διάφορες δραστηριότητες στις οποίες συζητήσαμε, ανταλλάξαμε απόψεις, διαφωνήσαμε και μπήκαμε στη θέση του άλλου. Το πιο σημαντικό, όμως, είναι ότι συνεργαστήκαμε μεταξύ μας για να προκύψουν συμπεράσματα και προτάσεις.

Αρχικά έγινε από όλους αντιληπτό ότι η έννοια πολιτισμός αναφέρεται σε οτιδήποτε προέρχεται από τον άνθρωπο, από οποιαδήποτε δηλαδή ανθρώπινη δραστηριότητα, είτε θετική είτε αρνητική. Πρόκειται για κάτι που αποτυπώνεται στην καθημερινότητα κάθε λαού και στα υλικά ίχνη των δραστηριοτήτων και των ιδεολογιών του. Κάθε λαός που γνωρίζει το παρελθόν του μπορεί να πορευθεί χτίζοντας το παρόν και το μέλλον του, δίχως να επαναλαμβάνει τα ίδια λάθη. Με αυτόν τον τρόπο κάθε λαός είναι υπεύθυνος για τον κόσμο του, αφού ο ίδιος με τα ήδη υπάρχοντα στοιχεία από το παρελθόν του συνδέει το παρόν με το χθες, γράφοντας τη δική του σελίδα στην ιστορία. Με άλλα λόγια, κάθε λαός γνωρίζει την ιστορία του, αλλά παράλληλα σέβεται και αποδέχεται τους διαφορετικούς πολιτισμούς, αντιμετωπίζοντας την επαφή μαζί τους ως κάτι πιο δημιουργικό και όχι εχθρικό ή απειλητικό.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε βέβαια, αγαπητοί έφηβοι και έφηβες Βουλευτές, ότι προϋπόθεση για αποδοχή της διαφορετικότητας είναι η Δημοκρατία. Μόνο σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα είναι δυνατόν να ευδοκιμήσουν και να συνυπάρξουν διαφορετικοί πολιτισμοί και να επιτευχθεί η αλληλεπίδραση και η ανταλλαγή στοιχείων μεταξύ τους. Το δημοκρατικό, λοιπόν, σχολείο αποτελεί τον χώρο ζύμωσης στον οποίο διαφορετικοί πολιτισμοί συνυπάρχουν και δημιουργούν τον δικό τους πολιτισμικό μωσαϊκό. Ήρθε η στιγμή να σας παρουσιάσω τις προτάσεις της ομάδας μου.

Είναι σημαντική η ενίσχυση προγράμματος ανταλλαγής μαθητών. Όλο και περισσότεροι μαθητές θα πρέπει να επισκέπτονται άλλες χώρες. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα να γνωρίσουν διαφορετικούς πολιτισμούς. Η συνεργασία με μαθητές άλλων χωρών θα συμβάλει στην κατανόηση της αξίας της διαφορετικότητας και της αποδοχής της πολυπολιτισμικότητας. Προς αυτήν την κατεύθυνση προτείνουμε να υπάρξει ένα νέο μάθημα στο σχολικό πρόγραμμα στο οποίο οι μαθητές θα διδάσκονται πολιτισμούς από όλον τον κόσμο. Το μάθημα αυτό θα μπορούσαμε να το ονομάσουμε «Παγκόσμιοι Πολιτισμοί».

Προτείνουμε τη δημιουργία νέων, αλλά και την ενίσχυση των ήδη υπαρχόντων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, όπως η Βουλή των Εφήβων, το Euroschola και το MUN (Model United Nations). Μέσα από τέτοιου τύπου εκπαιδευτικά προγράμματα, μαθητές από διαφορετικούς τόπους μπορούν να ανταλλάξουν απόψεις, να γνωρίσουν νέους ανθρώπους, νέες ιδέες και φυσικά νέους πολιτισμούς. Είναι σημαντικό τα πιο πάνω προγράμματα να γίνουν περισσότερο γνωστά στα σχολεία όλης της χώρας.

Επίσης, προτείνουμε την πραγματοποίηση επισκέψεων και δράσεων συνεργασίας με δίκτυα σχολείων από διαφορετικούς τόπους, με διαπολιτισμικά σχολεία, καθώς και με μουσεία άλλων πολιτισμών, όπως ασιατικού, κινεζικού.

Επιπλέον, μέρες, όπως είναι η παγκόσμια ημέρα ρατσισμού, να διοργανώνονται σχολικές ημερίδες, εκδηλώσεις στις οποίες θα συμμετέχει όλη η σχολική κοινότητα και θα περιλαμβάνουν διάφορες δραστηριότητες, συζητήσεις και προβολές με συνεντεύξεις ανθρώπων που έχουν δεχτεί ρατσιστική συμπεριφορά, με σκοπό την καταπολέμηση του ρατσισμού. Αυτό μπορεί να λαμβάνει χώρα σε συνδυασμό με τη διοργάνωση φεστιβάλ βιβλίου, μουσικής, γαστρονομίας, έτσι ώστε οι μαθητές να έρθουν σε επαφή με τα ήθη, έθιμα και παραδόσεις άλλων λαών και με σκοπό την αλληλοκατανόηση μέσα από την αλληλεπίδραση.

Μία ακόμη πρόταση της ομάδας είναι το δεκαπενταμελές συμβούλιο σε συνεργασία με τον σύλλογο εκπαιδευτικών και τη διεύθυνση να αναλάβει την οργάνωση και τη διεξαγωγή ρητορικών αγώνων σε διασχολικό και διεθνές επίπεδο. Οι μαθητές χωρισμένοι σε ομάδες θα αναλαμβάνουν να επιχειρηματολογήσουν υπέρ ενός διαφορετικού πολιτισμού. Για να υπάρξει σεβασμός στους διαφορετικούς πολιτισμούς είναι απαραίτητη η γνωριμία με άλλους ανθρώπους.

Σε αυτό μπορούν να συντελέσουν οι εθελοντικές δράσεις και συνεργασίες, όλες οι μορφές τέχνης που βοηθούν μέσα από άλλους κώδικες επικοινωνίας να έρθουν σε επαφή με διαφορετικές ομάδες ανθρώπων.

Έτσι ελπίζουμε να πετύχουμε η διαφορετικότητα των πολιτισμών να γίνει ο πλούτος και η δύναμή τους.

Σας ευχαριστώ.

(Χειροκροτήματα)

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Νικόλαος Βούτσης):** Αφού σας ανακοινώσω ότι έχει έρθει μαζί μας και η κυρία Γεννηματά, η Πρόεδρος της Δημοκρατικής Συμπαρατάξης ΠΑΣΟΚ – ΔΗΜΑΡ, επιτρέψτε μου να δώσω τον λόγο στον Υπουργό Παιδείας για ένα σχόλιο πάνω σε αυτό το ζήτημα, διότι δεν θέλω και προσωπικά να υπάρξει οποιαδήποτε αίσθηση πως εδώ είμαστε αυθεντίες επί παντός επιστητού.

Ορίστε, κύριε Γαβρόγλου, έχετε τον λόγο για να σχολιάσετε επ' αυτού.

**ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΑΒΡΟΓΛΟΥ (Υπουργός Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων):**  
Να μιλήσω συγκεκριμένα επ' αυτού του θέματος, κύριε Πρόεδρε;

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Νικόλαος Βούτσης):** Ναι, να σχολιάσετε για το διαπολιτισμικό, για τη διαφορετικότητα στους πολιτισμούς και τη συνύπαρξη στα σχολεία.

**ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΑΒΡΟΓΛΟΥ (Υπουργός Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων):**  
Έφηβες και έφηβοι Βουλευτές, γεια σας.

Προσπαθώ να κρατήσω αναλυτικές σημειώσεις και έχω εντυπωσιαστεί από το φάσμα των προβλημάτων που καταφέρατε να συζητήσετε, που πολλές φορές είναι προβλήματα τα οποία είναι αρκετά δύσκολα και ως προς τον ορισμό τους, αλλά και ως προς την πραγμάτευσή τους.

Ένα από τα πράγματα που θα ήθελα να σκεφτείτε, δεχόμενος σχεδόν το σύνολο της κριτικής που γίνεται στην πολιτεία -διότι ακόμη και τα προγράμματα που έχουμε βάλει μπρος είναι σε μια διαδικασία κανονικοποίησής τους και νομίζουμε ότι τον Σεπτέμβρη θα είναι καλύτερα από πέρυσι, που πέρυσι ήταν καλύτερα από πρόπερσι κ.λπ.- και που νομίζω ότι θα έπρεπε να δείτε με μεγάλη σαφήνεια και θάρρος, είναι τι μπορείτε να κάνετε εσείς από τα κάτω.

Προφανώς η πολιτεία έχει ευθύνες και προφανώς η πολιτεία έχει πολλές ευθύνες και πολλές φορές δεν είναι και σε θέση να ανταποκριθεί σε αυτές της τις ευθύνες. Όμως, ειδικά σε τέτοια ζητήματα πρέπει να δούμε τι μπορεί να κάνει το κάθε άτομο ξεχωριστά, αλλά και τι μπορούν να κάνουν συλλογικά οι μαθητές και οι μαθήτριες.

Όσον αφορά στο θέμα της διαφορετικότητας -και παρακολούθησα με μεγάλη προσοχή την κυρία από την Πρέβεζα, την κυρία Ευστρατία Δημητρίου-, υπάρχει κάτι το οποίο είναι δύσκολο ακόμα και σε μένα, αν θέλετε, να αναλύσω σε όλη την έκτασή του. Και κατάλαβα ότι κι εσείς στη συζήτησή σας είχατε μια αμηχανία στον τρόπο που θα παρουσιάσετε τα τελευταία αποτελέσματα. Αυτό είναι το θέμα του διαφορετικού σεξουαλικού προσανατολισμού. Το αναφέρατε, το βάλατε κάτω από την ομπρέλα της διαφορετικότητας -και καλώς-, αλλά θα πρέπει να θίξουμε και ένα θέμα, το θέμα της βίας και του bullying που εισπράττουν πάρα πολλά άτομα όχι μόνο διαφορετικού σεξουαλικού προσανατολισμού, αλλά γενικά άτομα διαφορετικά.

Το θέμα της βίας είναι ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που θέλουμε να αντιμετωπίσουμε. Δεν μπορεί να λυθεί ή να αντιμετωπιστεί με πειθαρχικά μέτρα, με αστυνομοκρατία και διάφορες τέτοιες μεθόδους. Δεν πρέπει να επιτρέψουμε να γίνει αποδεκτή η βία από την κοινωνία και να είναι μέρος της καθημερινότητάς μας. Και εδώ, ειδικά εσείς, έχετε να παίξετε έναν πάρα πολύ σημαντικό ρόλο αναλύοντας αυτό το φαινόμενο που, όπως ξέρετε, είναι ένα από τα σοβαρότερα διεθνώς.

Τελειώνω με αυτά που είπε η κυρία Μποντζίδου τώρα στο τέλος, προφανώς συμφωνώντας απολύτως με αυτά που είπε ο φίλος μας από τη Γερμανία, ο κ. Κάμτσης.

Κοιτάξτε, είπατε ότι κάθε λαός σέβεται τους άλλους και την ιστορία τους. Προφανώς, θέλατε να πείτε ότι κάθε λαός πρέπει να σέβεται, διότι δεν ζούμε σε έναν αγγελικό κόσμο που όλοι σέβονται όλους τους άλλους. Αντιθέτως, θα έλεγα, ότι εκεί έχουμε πάρα πολύ σοβαρά προβλήματα.

Εδώ, όμως, υπάρχει κάτι το λεπτό. Θα σεβόμαστε, προφανώς, τη διαφορετικότητα όλων, αλλά θα είμαστε και αυτοκριτικοί και για τη δική μας ιστορία και για το δικό μας παρόν όχι με κομματικά κριτήρια, όχι με πολιτικά κριτήρια, αλλά με πολιτισμικά κριτήρια, με κοινωνικά γενικότερα, με αξιακά. Η ιστορία του κάθε λαού, όπως πολύ καλά αναλύσατε, δεν είναι ούτε καλή ούτε κακή. Μπορώ να σας πω ότι είναι και λέξεις που δεν μπορούν να εκφράσουν την ιστορία -η ιστορία είναι ένα πολύ περίπλοκο φαινόμενο- και γι' αυτό έχει παρά πολύ μεγάλη σημασία το θέμα της αυτοκριτικής παράλληλα με την παρακολούθηση του τι γίνεται αλλού.

Τελειώνω με κάτι που έχει δημιουργήσει ένα πρόβλημα και η τελευταία ομιλήτρια το έθεσε με μεγάλη σαφήνεια. Αυτό είναι το θέμα των εκδρομών.

Έχουμε πάρει μια απόφαση, οι εκδρομές στο εξωτερικό και στο εσωτερικό να γίνονται, όπως το είπε η συνάδελφός σας, δηλαδή να είναι εκδρομές που να είναι προσανατολισμένες σε πολιτιστικά δρώμενα, στο να κατανοήσουμε τους άλλους κ.λπ. Εκδρομές προσανατολισμένες στα ψώνια –όχι τα «ψώνια» τους ανθρώπους, αλλά τα υλικά ψώνια- δεν είναι τρόποι που βοηθούν στο να κατανοήσει κάποιος τις άλλες κοινωνίες, ειδικά σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο.

Άρα, θα πρέπει να γίνει μεγάλη προσπάθεια και από εσάς στο να δημιουργείτε προγράμματα που θα έχουν τέτοια στοιχεία κατανόησης του άλλου πολιτισμού. Και προφανώς εκεί δεν υπάρχει καμία απολύτως απαγόρευση ως προς τις εκδρομές. Και το εξηγώ, γιατί ήταν ένα θέμα που είχε παρεξηγηθεί.

Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

(Χειροκροτήματα)

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Νικόλαος Βούτσης):** Ευχαριστούμε.

Επιτρέψτε μου να δώσω τον λόγο επ' ολίγον και στην Υπουργό Πολιτισμού κ. Κονιόρδου, επειδή ακριβώς αυτή η ενότητα είχε σχέση με τον πολιτισμό.

Ορίστε, κυρία Υπουργέ, έχετε τον λόγο.

**ΛΥΔΙΑ ΚΟΝΙΟΡΔΟΥ (Υπουργός Πολιτισμού και Αθλητισμού):** Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

Εγώ θα ήθελα να θέσω το θέμα στη μεγάλη εικόνα. Όλοι νιώθουμε σήμερα ότι ο πολιτισμός μας ετοιμάζεται σήμερα να γυρίσει σελίδα. Κάτι πολύτιμο και σημαντικό ολοκληρώνεται, κλείνει τον κύκλο του και ετοιμαζόμαστε για μια νέα σελίδα που ίσως να μην την έχουμε ακόμα ξεκάθαρα στο μυαλό μας.

Αυτό που ξέρουμε μέσα από τη διευρυμένη συνείδηση που έχουμε σήμερα ως πολίτες του παγκόσμιου χωριού είναι ότι όλα είναι αλληλοεξαρτημένα. Αυτό δεν συμβαίνει μόνο στη φύση με τη βιοποικιλότητα και το πώς μέσα στην αλυσίδα το μεγάλο είδος εξαρτάται από το μικρό. Η φάλαινα, για παράδειγμα, εξαρτάται από το πλαγκτόν, αυτό το απειροελάχιστο πλάσματάκι το οποίο της επιτρέπει να συνεχίσει να ζει. Όλη, λοιπόν, αυτή η αλυσίδα ισχύει με παρόμοιους κανόνες και για τον ανθρώπινο πολιτισμό.

Επομένως, η αποδοχή του διαφορετικού δεν είναι απλώς μια ηθική στάση απέναντι στα πράγματα ή μια αξιακή παράμετρος, αλλά είναι και μια παράμετρος επιβίωσης του ανθρώπινου είδους. Είναι μια παράμετρος που μας επιτρέπει να αποκτήσουμε βιοποικιλότητα στη ζωή μας, να εμπλουτίσουμε τη ζωή μας και να υπάρξουμε μαζί καταλαβαίνοντας την αξία τού να είμαστε μαζί, όχι μέσα –επαναλαμβάνω- από το ηθικό κομμάτι, αλλά μέσα από τον κοινό νου της κοινής επιβίωσης. Αυτός είναι ο ποταμός, προς τα εκεί πάει το ρεύμα. Το θέμα είναι να παλέψουμε όλοι μαζί, ώστε το ρεύμα αυτό να πάει για το καλό των πολλών ανθρώπων, για το καλό των κοινωνιών, για την ευτυχία των πολιτών και όχι για την ευημερία του ενός εκατοστού, όπως βλέπουμε ότι γίνεται αυτή τη στιγμή, αν δεν αγωνιστούμε και δεν παλέψουμε όλοι μαζί.

Σας ευχαριστώ.

(Χειροκροτήματα)

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Νικόλαος Βούτσης):** Ευχαριστούμε.

Τον λόγο έχει τώρα η έφηβος Βουλευτής κυρία Νεκταρία-Παναγιώτα Παπαναγιώτου του Νομού Φθιώτιδας, αγορήτρια της Δ΄ Ομάδας εργασίας με θέμα: «Αντιλήψεις και ταυτότητες των μαθητών και μαθητριών (Σε τι Θεό πιστεύεις;)»

Την καλώ να έρθει στο Βήμα.

Ευχαριστώ.

(Χειροκροτήματα)

**ΝΕΚΤΑΡΙΑ-ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ (Νομός Φθιώτιδας):** Αξιότιμε κύριε Πρόεδρε, αξιότιμε κύριε Υπουργέ, αγαπητές, αγαπητοί Έφηβοι Βουλευτές, ονομάζομαι Παπαναγιώτου Νεκταρία-Παναγιώτα και εκπροσωπώ τον Νομό Φθιώτιδας.

Ανέλαβα να εκπροσωπήσω τη Δ΄ Ομάδα που ασχολήθηκε με τις αντιλήψεις και τις ταυτότητες των μαθητριών και μαθητών. Από τις συστηματικές συζητήσεις που κάναμε αυτό το διάστημα διά ζωής, αλλά και εξ αποστάσεως, διαπιστώσαμε ότι οι πεπιοιθήσεις και οι ιδεολογίες των εφήβων είναι ρευστές και πολυσήμαντες, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να μιλήσει κάποιος οριστικά και τελεσίδικα για τη φύση και τον χαρακτήρα τους. Αυτό οφείλεται, βέβαια, στη μεταβατική φάση της ηλικίας τους.

Ωστόσο, μέσα από τον διεξοδικό διάλογο επεξεργαστήκαμε αρκετές όψεις των αντιλήψεων των νέων που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν αρνητικές και θετικές. Εστιάζοντας στο θέμα της *Βουλής των Εφήβων* που είναι η διαφορετικότητα, υποστηρίξαμε ότι οι έφηβοι κατά βάση αποδέχονται το διαφορετικό και γενικότερα την ετερότητα ως δεδομένο χαρακτηριστικό των ανθρωπίνων σχέσεων. Παρά τα μειοψηφικά και ακραία ρεύματα που υποκινούν τη διάκριση και τον ρατσισμό, οι έφηβοι στην πλειοψηφία τους υιοθετούν δημοκρατικές αντιλήψεις ως προς τον άλλον, που μπορεί να είναι ο οποιοσδήποτε άνθρωπος, δικός μας ή ξένος.

Συζητήσαμε, βέβαια, την προβληματική επιρροή που ασκούν στις αντιλήψεις των νέων τόσο το σχολικό περιβάλλον στο οποίο ζουν, όσο και το ευρύτερο πολιτικό, οικονομικό, πολιτιστικό περιβάλλον.

Όσον αφορά το σχολείο, διατυπώθηκαν απόψεις επιφυλακτικές έως και επικριτικές ως προς το κατά πόσο συμβάλλει στην ενίσχυση ενός σύγχρονου και υγιούς πολιτικού προβληματισμού. Αναφέρθηκαν αρκετές προβληματικές εκδοχές του σημερινού σχολείου που έχουν να κάνουν με τις ελλειμματικές υποδομές, τον εξεταστικοκεντρικό χαρακτήρα, τα προβληματικά γνωστικά αντικείμενα και τους χαλαρούς και συχνά τεταμένους δεσμούς ανάμεσα σε μαθητές, καθηγητές και διοίκηση.

Αναπόφευκτα η κοινωνικοοικονομική κρίση που πλήττει τη χώρα μας τα τελευταία δέκα χρόνια είπαμε ότι επηρεάζει αρνητικά τόσο τον ψυχολογικό όσο και τον ιδεολογικό κόσμο των εφήβων. Είναι διαπιστωμένο εξάλλου ότι απόρροια των κρίσεων είναι η αποστασιοποίηση από την πολιτική και η εχθρική ή απορριπτική διάθεση απέναντι στον πλησίον.

Στο πλαίσιο των παραπάνω αρνητικών πτυχών της σχολικής, αλλά και ευρύτατα πολιτικής πραγματικότητας στην οποία ζουν και δοκιμάζονται οι σημερινοί έφηβοι, προσπαθήσαμε να διατυπώσουμε προτάσεις οι οποίες εκτιμούμε ότι, αν ληφθούν υπόψιν, θα μπορούσαν να συμβάλουν στην ενίσχυση του δημοκρατικού και πλουραλιστικού φρονήματος των εφήβων.

Περιοριζόμενοι αναγκαστικά στα του σχολείου, προτείναμε τον εμπλουτισμό της διδασκαλίας του μαθήματος της Πολιτικής Παιδείας με διαδραστικά και βιωματικά μέσα. Η επικαιροποίηση των γνώσεων των μαθητών ως προς το σύγχρονο πολιτικό γίνεσθαι θα μπορούσε να καλλιεργηθεί με επισκέψεις στα σχολεία πολιτικών επιστημόνων, που θα ευαισθητοποιούν τους νέους σε θέματα πολιτικής απάθειας και διακρίσεων.

Ύστερα προτείναμε τη δημιουργία ενός σταθερού και μακρόπνοου σχεδίου για την παιδεία με διακομματική συναίνεση, ώστε να μπορούν οι έφηβοι να σχεδιάσουν το μέλλον τους με μεγαλύτερη ασφάλεια και σιγουριά. Ο εκσυγχρονισμός προγραμμάτων σπουδών, η ανανέωση του

περιεχομένου μερικών σχολικών εγχειριδίων, η ύπαρξη συμβουλευτικής υποστήριξης στα σχολεία και η εύρεση αποτελεσματικών μηχανισμών συμπερίληψης των ξένων παιδιών στα σχολεία θεωρήσαμε ότι είναι επείγοντα μέτρα, τα οποία οφείλει να αναλάβει η πολιτεία και το Υπουργείο Παιδείας.

Η περαιτέρω αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης, η βελτίωση των υλικοτεχνικών υποδομών σε όλες τις σχολικές μονάδες, η ισότιμη επιτέλους σχέση που πρέπει να αποκτήσει η καλλιτεχνική παιδεία με τα υπόλοιπα μαθήματα, καταλήξαμε ότι μπορούν αναμφισβήτητα να δημιουργήσουν ένα περισσότερο προβληματισμένο, διαλογικό και δημοκρατικό σχολικό περιβάλλον, που θα κάνει τους μαθητές να το νιώθουν ως δικό τους χώρο και να μην το απωθούν.

Και ένα τελευταίο ερώτημα: Πότε επιτέλους θα ενεργοποιηθεί ο κανονισμός λειτουργίας των μαθητικών κοινοτήτων, τον οποίο αποφάσισε εδώ η προηγούμενη Βουλή των Εφήβων;

Σας ευχαριστώ πολύ για τον χρόνο σας.

(Χειροκροτήματα)

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Νικόλαος Βούτσης):** Επιτρέψτε μου δύο σχόλια πάνω σε αυτό το πάρα πολύ κρίσιμο ζήτημα.

Το ένα είναι ότι θα πρέπει, βάζοντας και το δάχτυλο επί τον τύπον των ήλων, όπως λέμε, να δούμε και το θέμα των ταυτοτήτων για καθέναν ή καθεμιά από εσάς -εγώ έχω δύο παιδιά στις δικές σας ηλικίες- δηλαδή της ατομικής ταυτότητας, όχι μόνο του σεβασμού της ταυτότητας με την έννοια της διαφορετικότητας σε σχέση με των άλλων.

Είναι ανάγκη κάθε έφηβος, γυναίκα ή άνδρας, σε αυτήν τη μεταβατική περίοδο της εφηβείας, να διαμορφώσει τη δική του ταυτότητα σε διάκριση και σε διαφορετικότητα με τους υπόλοιπους, δηλαδή τη διακριτή ταυτότητα. Αυτό είναι μια ανάγκη, ένα συναίσθημα, το καλλιιεργεί κανείς και με βάση αυτό κάνει τη μία ή την άλλη εκδοχή ζωής ή επιλογή. Και αυτό είναι κάτι πάρα πολύ σημαντικό, δηλαδή αφορά και τον εαυτό μας, όχι μόνο τον σεβασμό σε υπαρκτές ταυτότητες των άλλων.

Το δεύτερο είναι το εξής: Οι ταυτότητες των ανθρώπων και τα πιστεύω τους και οι συνειδήσεις τους και η πληροφόρησή τους κ.λπ. διαμορφώνονται από διάφορους μηχανισμούς, που άλλοτε αποκαλούνταν θεωρητικοί, ιδεολογικοί μηχανισμοί ή οτιδήποτε άλλο -μη σας βάζω σε αυτά- μέσα σε όλη την κοινωνία μας. Είναι η ίδια η οικογένεια, πέραν του σχολείου, είναι οι θρησκείες, τα πιστεύω και είναι σίγουρα -και σε αυτό το τελευταίο θα αναφερθώ, στα άλλα ζητήματα δεν υπεισέρχομαι- τα media και ειδικά για τη δική σας γενιά είναι τα social media, που ακόμα για εμάς είναι ξένος κόσμος.

Είναι σαφές ότι τα πρότυπα, τα στερεότυπα, οι επιδράσεις, οι επιπτώσεις δημιουργούνται μέσα από τα media, ιδιαίτερα από την τηλεόραση -πολύ λιγότερο από τον γραπτό Τύπο, ο οποίος βρίσκεται σε κάθοδο ως προς το διάβασμα άρθρων, αναλύσεων κ.λπ.- και από τα social media, όπου δεν υπάρχει προφανώς ακόμα ένας κώδικας, όχι ακριβώς απαγορεύσεων, αλλά ένας κώδικας συνειδητοποίησης του ποιο είναι το καλό τους που μπορείς να πάρεις. Είναι πολλά τα καλά. Δεν θα πάμε να γυρίσουμε πίσω την ιστορία ή την τεχνολογία. Όμως, είναι και πάρα πολλά τα κακά: αυθαίρετες καταστάσεις, προσωποπαγείς, επικίνδυνες καταστάσεις, υβριστικά σχόλια, μπούλινγκ -όπως προηγούμενα ανέφερε ο Υπουργός- φοβίες, μίσση, fake news. Επαναλαμβάνω ότι τα ξέρετε καλύτερα από εμένα. Πλην, όμως, είναι ένα νέο πεδίο όπου εσείς καλείστε να βάλετε τη σφραγίδα σας και στο κανονιστικό επίπεδο, δηλαδή στο επίπεδο των κανόνων γι' αυτό το νέο πεδίο που έχει αναπτυχθεί από τις τεχνολογίες, αλλά και στο πεδίο της καθημερινότητας και του πώς αντιμετωπίζετε αυτά τα πράγματα.

Άρα, η ταυτότητα είναι πραγματικά μια πολυπαραγοντική εκ των πραγμάτων διαμόρφωση μέσα απ' όλους αυτούς τους μηχανισμούς που σας φέρνουν σε επαφή με την κοινωνία της ταυτότητας και ως ένα τέτοιο ζήτημα θα πρέπει να το βλέπουμε.

Σας ευχαριστούμε πάρα πολύ για την εισήγησή σας.

(Χειροκροτήματα)

Τον λόγο έχει η έφηβος Βουλευτής, κ. Όλγα – Ζωή Παναγιωτοπούλου από τον Νομό Αιτωλοακαρνανίας, αγορήτρια της Ε΄ Ομάδας Εργασίας με θέμα: «Πλαίσια και όρια έκφρασης στο σχολείο (Ακολούθησε την καρδιά σου)».

Την καλώ να έρθει στο Βήμα.

(Χειροκροτήματα)

**ΟΛΓΑ – ΖΩΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ (Νομός Αιτωλοακαρνανίας):** Αξιότιμε, κύριε Πρόεδρε, αξιότιμοι κύριοι Υπουργοί, αγαπητοί έφηβοι Βουλευτές, συνοδοιπόροι μου στο όμορφο αυτό ταξίδι, ονομάζομαι Όλγα – Ζωή Παναγιωτοπούλου και έρχομαι από την ιερά πόλη του Μεσολογγίου. Εκπροσωπώ την Ε΄ Ομάδα με τίτλο «Ακολούθησε την καρδιά σου», που στοχεύει στην αναγκαιότητα, τους τρόπους και τα όρια έκφρασης της προσωπικότητας και των συναισθημάτων στον χώρο του σχολείου.

Αφού γνωριστήκαμε μεταξύ μας και χωρίσαμε το πολύπλοκο θέμα της ομάδας μας σε επιμέρους θεματικούς άξονες, τους οποίους θα σας παρουσιάσω αναλυτικά, ξεκινήσαμε να συζητάμε τους άξονες αυτούς με γνώμονα την κύρια ιδέα της φετινής Συνόδου, την αποδοχή της διαφορετικότητας.

Αρχικά, μέσω ενός βιωματικού εργαστηρίου, αξιοποιώντας θεατρικές τεχνικές, προσπαθήσαμε να προσεγγίσουμε το πώς μπορεί κάποιος να καθορίσει ο ίδιος την προσωπική του ταυτότητα κι όχι να υιοθετεί αυτό που οι άλλοι έχουν αποφασίσει γι' αυτόν.

Ως συνέχεια, την ίδια μέρα, συναντήσαμε από κοντά τον κ. Γιώργο Μόσχο, τον συντονιστή της ομάδας μας, με τον οποίο είχαμε μία διαδικτυακή επικοινωνία μέσω του φόρουμ του προγράμματος. Εκεί, ανά ζευγάρια, διερευνήσαμε σκέψεις και προβληματισμούς σχετικούς με το θέμα μας και καθορίσαμε τα θέματα συζήτησης.

Την Τετάρτη συναντήσαμε τη σύμβουλο εκπαίδευσης κ. Καίσαρη, η οποία μοιράστηκε μαζί μας εμπειρίες από τον εργασιακό της χώρο. Έτσι, καινούργιοι προβληματισμοί οδήγησαν σε καινούργιες συζητήσεις και ιδέες. Χωρισμένοι σε ομάδες ανταλλάξαμε οπτικές και μπήκαμε στη διαδικασία να κάνουμε δώδεκα συγκεκριμένες προτάσεις, τις οποίες πρόκειται τώρα να σας καταθέσουμε.

Την Πέμπτη συζητήσαμε τις προτάσεις μας με την παρουσία της Βουλευτή κ. Βάκη και το απόγευμα πήραμε μέρος σε ένα εργαστήριο σωματικής μουσικής, όπου συνθέσαμε το δικό μας τραγούδι.

Οι προτάσεις μας είναι οι εξής:

Πρώτον, δημιουργία σχολικού κανονισμού προσαρμοσμένου σε κάθε σχολική μονάδα, δηλαδή θέσπιση ορίων και κανόνων μέσω της συνεργασίας όλων των συντελεστών του σχολείου.

Δεύτερον, ενίσχυση του διαλόγου μεταξύ μαθητών και καθηγητών μέσα στην τάξη. Καθιέρωση κάποιων ωρών μηνιαία, με σκοπό την ανταλλαγή απόψεων και προβληματισμών σχετικά με θέματα επικαιρότητας, ώστε να καλλιεργηθεί ο γόνιμος διάλογος και να ενισχυθεί η ελευθερία έκφρασης.

Τρίτον, διοργάνωση πολιτιστικών προγραμμάτων με τη συμμετοχή αλλοδαπών μαθητών, με σκοπό την ανάδειξη της κουλτούρας και του πολιτισμού τους στη σχολική κοινότητα.

Τέταρτον, ενισχυτική διδασκαλία σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης για την παροχή ίσων ευκαιριών, ακόμα και σε μαθητές από οικογένειες χαμηλού βιοτικού επιπέδου.

Πέμπτον, μεγαλύτερη βαρύτητα στη βιωματική μάθηση. Η διδασκαλία δεν περιορίζεται μόνο στη σχολική τάξη, αλλά πραγματοποιείται και σε εξωσχολικούς χώρους, λόγου χάρη με την πραγματοποίηση εργαστηρίων όπου αυτά προβλέπονται, και άλλα. Με αυτόν τον τρόπο οι μαθητές ελαφρύνονται από την καθημερινή σχολική ρουτίνα και διεγείρεται το ενδιαφέρον τους, μεταβάλλοντας έτσι θετικά την ψυχολογία τους απέναντι στο σχολείο.

Έκτον, εισαγωγή του μαθήματος της σεξουαλικής αγωγής και βιωματικές δράσεις στα σχολεία, όπως για παράδειγμα ταινίες, θέατρο, με θέμα την καταπολέμηση του σεξισμού.

Έβδομον, καθιέρωση θεματικών ημερών καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους, με περιεχόμενο τον αθλητισμό, τον χορό, τη μουσική.

Όγδοον, επικοινωνία μαθητών με ψυχολόγους και επιπλέον δυνατότητα ανώνυμης αλληλογραφίας μέσω φόρουμ, για να εκφράζονται οι μαθητές ελεύθερα και άφοβα για τα προβλήματά τους.

Ένατον, εισαγωγή επαγγελματικού προσανατολισμού ως βασικού μαθήματος στη διδακτέα ύλη και διεξαγωγή ατομικών τεστ προσωπικότητας για κάθε μαθητή, με στόχο την καλύτερη καθοδήγησή τους στα επόμενα βήματα. Τακτικές και λεπτομερείς ενημερώσεις στους μαθητές από ειδικούς, που θα αφορούν τη διεξαγωγή των πανελλαδικών εξετάσεων, τις προσφερόμενες σχολές και τις μετέπειτα επαγγελματικές δυνατότητες που η κάθε μία προσφέρει.

Δέκατον, προτείνεται η κατάργηση του παιδαγωγικού μέτρου της αλλαγής σχολικού περιβάλλοντος, λαμβάνοντας υπόψη τη δυσκολία προσαρμογής του μαθητή σε ένα νέο σχολικό περιβάλλον, αλλά και τον στιγματισμό του ως συνέπεια της εφαρμογής του μέτρου αυτού.

Ενδέκατον, εφαρμογή εναλλακτικών παιδαγωγικών μέτρων για την αντιμετώπιση της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς του μαθητή, όπως δημιουργική απασχόληση ή προσφορά κοινωνικής εργασίας εντός ή εκτός του σχολικού ωραρίου.

Δωδέκατον, προτείνουμε την ένταξη περισσότερων μαθημάτων μουσικής, εικαστικών, κινηματογράφου, θεάτρου στο ωρολόγιο πρόγραμμά μας, με σκοπό την ελεύθερη έκφραση των συναισθημάτων των μαθητών και την ευαισθητοποίησή τους σχετικά με τη διαφορετικότητα.

Κλείνοντας, από τη στιγμή που θέλουμε ένα καλύτερο αύριο, πρέπει να το πετύχουμε μαζί, ενωμένοι. Και πραγματικά ενωμένοι θα είμαστε μόνο όταν ξεπεράσουμε τις διαφορές μας και συναντηθούμε σε αυτά που μας ενώνουν.

Ένας τέτοιος τρόπος συνάντησης είναι και η τέχνη. Η τέχνη κρύβεται σε όλους μας. Ας της δώσουμε την ευκαιρία να ανοίξει τα φτερά της και να πετάξει, να ξεδιπλώσει τις πολλές και όμορφες αλλά καλά κρυμμένες πτυχές του εαυτού μας, και του χαρακτήρα μας. Η τέχνη ελπίζει και επιζεί.

Σας ευχαριστώ.

(Χειροκροτήματα)

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Νικόλαος Βούτσης):** Ευχαριστώ πολύ την κ. Όλγα - Ζωή Παναγιωτοπούλου.

Θα παρακαλούσα τον Υπουργό Μεταναστευτικής Πολιτικής κ. Βίτσα όχι επειδή είναι από την Αιτωλοακαρνανία, όπως η κ. Παναγιωτοπούλου -πάντως δεν εκλέγεται εκεί- ως άνθρωπος και πατέρας, με την εμπειρία του πάνω σε αυτά τα ζητήματα, να κάνει έναν σχολιασμό.

Ευχαριστώ.

**ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΤΣΑΣ (Υπουργός Μεταναστευτικής Πολιτικής):** Να ευχαριστήσω κι εγώ για την εμπειρία. Όμως, νομίζω, κύριε Πρόεδρε, το έκανες το κόλπο. Επειδή ήταν από την Αιτωλοακαρνανία, έβαλες και εμένα από την Αιτωλοακαρνανία. Και επειδή συνήθως εκεί μιλάμε με δωδεκάλογους. Και ο Παλαμάς έγραψε τον Δωδεκάλογο του Γύφτου.

Θέλω να σας ευχαριστήσω, λοιπόν, για την εμπειρία και να πω ορισμένες σκέψεις όχι ως δάσκαλος ή μαθητής, αλλά ως συνομιλητής.

Υπάρχει ένα περίφημο σύνθημα, το οποίο ελπίζω ότι υπάρχει και σήμερα. Υπήρχε πάντως, όταν ήμουν εγώ νέος. Είναι πολύ μεγάλη η διαφορετικότητα. Δεν θα σας πω το γνωστό ότι εμείς

δεν είχαμε κινητά τηλέφωνα. Εμείς δεν είχαμε τηλέφωνα στο σπίτι. Δεν ήταν ότι δεν είχαμε κινητό. Δεν είχαμε τηλέφωνο! Αυτό αναδιαμορφώνει τις σχέσεις, τον τρόπο που κοινωνικοποιείται κανείς. Εσείς, όταν θέλετε να βγείτε έξω, σηκώνετε και παίρνετε τηλέφωνο ο ένας τον άλλον. Για εμάς ήταν μια ολόκληρη διαδικασία ή έπρεπε να φτιάχνουμε στέκια. Τέλος πάντων, όμως, αυτό είναι άλλο πράγμα.

Πάω στο σύνθημα. Το σύνθημα έλεγε και -το πιστεύω ακόμα- λέει: «Όλες και όλοι διαφορετικοί -κοιτάξτε τον διπλανό σας ή τη διπλανή σας, ακόμα και αυτοί που λέμε ότι είμαστε λευκοί, ακόμα και στο χρώμα, δεν είμαστε ίδιοι- όλες και όλοι ίσοι». Άρα, ο καθένας δίνει και όλοι θέλουμε να αποκτήσουμε τις ίδιες ευκαιρίες. Το ένα είναι διαπιστωτικό, το άλλο είναι το δέον, αυτό που πρέπει να παλέψουμε. Αυτό έχει μεγάλη σημασία.

Εγώ θα πρόσθετα και άλλο ένα πράγμα. Θα πρόσθετα το γεγονός ότι το σχολείο, η νεότητα είναι ένα πολύ καλό πεδίο για να μαθαίνουμε τη συλλογικότητα. Τους μεγαλύτερους μερικές φορές στο διάβα της ζωής τους χωρίζουν πολλά πράγματα, όπως η οικονομική τους κατάσταση, πού δουλεύουν, από ποια χώρα είναι. Εσείς, όμως, πολύ πιο εύκολα, πάρα πολύ πιο εύκολα, πηγαίνετε όλοι μαζί. Και έχει σημασία να κατανοήσουμε όλοι –γιατί δεν το έχουμε κατανοήσει εμείς πρώτα- ότι θα βρούμε μια προσωπική διαδρομή μέσα από το καλό όλων και όχι ενάντια σε αυτό.

Και για να παίξω λίγο με αυτό που είπατε για την τέχνη, που ήταν πολύ όμορφο, εγώ θυμάμαι έναν στίχο του Αλκαίου που λέει ότι η τέχνη δεν πρέπει να αντανakλά σαν τον καθρέπτη, αλλά σαν τον φακό να μεγεθύνει, που δίνει μια τέτοια λογική.

Εγώ μαζί με τον Γιάννη Μπαλάφα έχουμε την ευθύνη αυτό το «όλες και όλοι διαφορετικοί, όλες και όλοι ίσοι» σε ένα δύσκολο πεδίο κατατρεγμένων και φτωχών ανθρώπων να προσπαθούμε να το κάνουμε πράξη. Και θέλω και την βοήθεια και τις εμπειρίες όλων σας.

Και θα κλείσω, κύριε Πρόεδρε, λέγοντας -θα το πω και με δύο τρόπους- το εξής: Ο Πασκάλ λέει ότι το πρόβλημα σε αυτήν την κοινωνία δεν είναι οι σκληροί, αλλά οι φρόνιμοι. Γιατί οι φρόνιμοι με τη φρονιμάδα τους κάνουν τους σκληρούς, σκληρότερους. Άρα, μην ξεχνάτε να αντιδράτε σε ό,τι κάνει τη ζωή μας χειρότερη.

Και το δεύτερο και τελευταίο. Ο Σαρτρ από την άλλη μεριά λέει ότι η κόλαση είναι οι άλλοι, θέλοντας να δείξει το ψευδοπρόβλημα.

Δεν λέει βέβαια αυτό το πράγμα, αλλά εννοεί ότι συνήθως, όταν πάμε να κάνουμε κάτι και μας δυσκολεύει, αντίπαλός μας δεν γίνεται ο πραγματικός αντίπαλος, γίνεται ο διπλανός μας. Γίνεται στον φτωχό ο φτωχός, γίνεται ο πολίτης τρίτης χώρας που κατατρεγμένος έρχεται στη δική μας χώρα. Και αν εμείς δεν δουλέψουμε με δημοκρατία –το είπατε όλοι-, με διάλογο –το είπατε όλοι-, με αλληλεγγύη, τότε δεν είναι ότι δεν θα φτιάξουμε μια καλή κοινωνία. Θα φτιάξουμε μια «μη κοινωνία» και το μέλλον αυτού του είδους που λέγεται άνθρωπος θα έλεγα ότι θα είναι ζοφερό.

Όμως, έχουμε όλες τις τεχνολογικές δυνατότητες, έχουμε όλη την ιστορία αυτό να το αλλάξουμε. Εδώ στην Ελλάδα αποδείξαμε –και το αποδεικνύουμε κάθε ημέρα με το ζήτημα του προσφυγικού-μεταναστευτικού- ότι υπάρχει και άλλος δρόμος. Υπάρχει ο δρόμος, όχι της συμπόνιας, αλλά της αλληλεγγύης. Και εμείς όταν λέμε για ασφάλεια –είναι το άλλο που θα ακούσετε από τον κ. Κουρτς και από τον κ. Όρμπαν πάρα πολύ- εννοούμε ότι ασφάλεια δεν μπορεί να υπάρχει παρά μόνο όταν υπάρχει δημοκρατία, όταν υπάρχει σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όταν υπάρχει συναδέλφωση, συνεργασία και αλληλεγγύη.

Σας ευχαριστώ πάρα πολύ.

(Χειροκροτήματα)

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Νικόλαος Βούτσης):** Πριν περάσουμε στην τελευταία ενότητα, θα δώσω τον λόγο στον Υφυπουργό Εξωτερικών κ. Κουίκ για ένα σχόλιο.

Κύριε Υφυπουργέ, έχετε τον λόγο.

**ΤΕΡΕΝΣ-ΣΠΕΝΣΕΡ-ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΟΥΙΚ (Υφυπουργός Εξωτερικών):** Κύριε Πρόεδρε, ευχαριστώ πολύ.

Επειδή έχω την αρμοδιότητα της Ομογένειας, θα ήθελα να χαιρετίσω την έλευση εδώ στη Βουλή των εφήβων Ελλήνων της Διασποράς, τα παιδιά της Ομογένειάς μας, τα παιδιά των μεταναστών, εκείνα τα παιδιά που γράφουν ένα άλλο καινούργιο μέλλον, μια καινούργια πορεία εκεί που πάλεψαν οι πατεράδες και οι μαμάδες τους, βέβαια, πλέον εσείς με άλλη μόρφωση, με άλλο επίπεδο, αλλά, όμως, με ένα πολύ σημαντικό σύνθημα: ότι είσαστε οι Έλληνες, τα ελληνόπουλα, που έρχονται από μια χώρα, η οποία έχει δώσει σε όλο τον κόσμο δύο λέξεις που είναι ελληνικές και που, αν αυτές φροντίζουμε καθημερινά, τότε θα έχουμε έναν κόσμο ειρήνης.

Η μία λέξη, η οποία υπάρχει στο διεθνές λεξιλόγιο, είναι η λέξη democracy, δηλαδή δημοκρατία, και η άλλη είναι η λέξη dialogue, διάλογος. Δημοκρατία και διάλογος, ζευγάρι αυτά τα δύο, είναι εκείνα που πράγματι μπορούν να φτιάξουν μέσα από τη δική σας τη γενιά πια έναν καλύτερο κόσμο.

Θα ήθελα να πω σε αυτά τα παιδιά των μεταναστών, σε αυτά τα ελληνόπουλα της τρίτης, τέταρτης γενιάς πόσο σημαντικό είναι για εμάς, επίσης, να υποδεχόμαστε εδώ και τα παιδιά άλλων μεταναστών, που δεν είχαν και αυτά κανέναν λόγο να ξεριζωθούν από τις πατρίδες τους και που είναι τα έξι παιδιά, τα οποία κάθονται πίσω ακριβώς, στο βάθος, από τον Ελαιώνα, παιδιά από το Αφγανιστάν. Θα πάω να φάω μαζί τους την άλλη εβδομάδα, γιατί νομίζω ότι θα πρέπει να τα έχουμε το ίδιο μέσα στην αγκαλιά μας, όπως τα έχουν και οι χώρες στις οποίες διαπρέπουν οι γονείς σας αλλά και εσείς, που σας έχουν, επίσης, αγκαλιασμένους.

Θα ήθελα να σας παρακαλέσω το εξής: Έχουμε φτάσει σε ορισμένες ηπείρους να χάνουμε σιγά-σιγά τη γλώσσα μας, για παράδειγμα οι Έλληνες τρίτης, τέταρτης γενιάς στις Ηνωμένες Πολιτείες. Δεν είναι το ίδιο με τη Γερμανία, με την υποσαχάρια Αφρική, που την επισκέφθηκα, ο πρώτος Υπουργός μετά από σαράντα έξι χρόνια. Ξεχασμένοι οι Έλληνες. Όμως, θα σας θερμοπαρακαλούσα -επειδή υπάρχουν οι εθνικοτοπικές σας οργανώσεις σε όλον τον κόσμο, για παράδειγμα, είναι οι Σερραίοι της Νέας Υόρκης, είναι οι Σαρακατσάνοι του Σικάγο, είναι οι Σπαρτιάτες της Μελβούρνης- εσείς ως σχολεία να ενωθείτε, να κάνετε δικτύωση με τα παιδιά του ελληνισμού, κυρίως σε χώρες όπου πρέπει να κρατήσουμε ζωντανή την ελληνική γλώσσα.

Τα υποδεχόμαστε εδώ στην Ελλάδα κάθε τόσο. Χθες είχα ένα γκρουπ είκοσι παιδιών και τη Δευτέρα έχω άλλα είκοσι, τα οποία με τη βοήθεια του Υπουργείου Παιδείας προσπαθούμε να τα κρατήσουμε μέσα στις δομές της ελληνικής γλώσσας.

Έχουμε τα επίσημα σχολεία μας, που είναι στο Λονδίνο, που είναι στη Γερμανία, που είναι στην Αιθιοπία, που είναι στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κογκό, αλλά πρέπει όλο αυτό να το θεριέψουμε λιγάκι είτε με την ψηφιοποίηση της εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας -ένα πρόγραμμα πολύ φιλόδοξο, το οποίο έχει αγκαλιάσει ο Υπουργός Παιδείας, με βάση μάλιστα τα πανεπιστήμια, όπως είναι το Πανεπιστήμιο Σάιμον Φρέιζερ στο Βανκούβερ του Καναδά που χρηματοδοτείται από το Ίδρυμα Νιάρχος- είτε με εσάς τους μαθητές των σχολείων εδώ στην Ελλάδα, που νομίζω ότι, αν έχετε πια αυτήν την επαφή με τα παιδιά της Ομογένειας που έχουν ζήτημα με τη γλώσσα μας, θα βοηθήσατε πάρα πολύ. Σας φέρνω ενδεχομένως ενώπιον μιας μεγάλης ευθύνης, αλλά πιστεύω ότι εσείς οι νέοι μπορείτε να συνεννοηθείτε καλύτερα μεταξύ σας.

Θέλω να ευχαριστήσω την Επιτροπή της Βουλής και επιτρέψτε μου να το κάνω, κύριε Πρόεδρε, διότι η Επιτροπή της Βουλής που ασχολείται με τα ομογενειακά θέματα ίσως είναι μία από τις ελάχιστες -ίσως και η μοναδική επιτροπή- όπου οι αποφάσεις μας βγαίνουν ομόφωνες. Γιατί απέναντι στην ευθύνη που έχουμε στην Ομογένεια, δεν κοιτάμε ποτέ τα πράγματα μέσα από τις κομματικές παρωπίδες, αλλά τα βλέπουμε μέσα από το πρίσμα ότι το κόμμα είναι ένα, είναι η Ελλάδα και η σημαία μας είναι μία, αυτή η περήφνη η γαλανόλευκη.

Άρα, θέλω να σας πω ότι και το δικό μου μήνυμα σήμερα αυτήν την έννοια έχει. Ελάτε, λοιπόν, τα ελληνόπουλα της μητέρας πατρίδας να ενωθούν όσο μπορούν πιο γερά με τα ελληνόπουλα της διασποράς μας.

Σας ευχαριστώ πάρα πολύ.

(Χειροκροτήματα)

**ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΟΥΤΣΗΣ (Πρόεδρος της Βουλής):** Σας ευχαριστούμε πολύ.

Τον λόγο έχει ο έφηβος Βουλευτής κ. Αναστάσιος-Αθανάσιος Κωνσταντόπουλος από τον Νομό Μεσσηνίας, αγορητής της ΣΤ΄ Ομάδας Εργασίας, με θέμα «Ζητήματα ταυτότητας και σεξουαλικότητας στην εφηβεία. *(Λύκε, λύκε, είσαι εδώ; Όταν η Κοκκίνοσκουφίτσα αγάπησε τον Λύκο)*».

Τον καλώ να έρθει στο Βήμα.

(Χειροκροτήματα)

**ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ-ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ (Νομός Μεσσηνίας):**

Αξιότιμε κύριε Πρόεδρε της Βουλής των Ελλήνων, αξιότιμοι Υπουργοί, αγαπητοί έφηβοι Βουλευτές, ονομάζομαι Αθανάσιος-Αναστάσιος Κωνσταντόπουλος και είμαι ένας από τους εκπροσώπους της Μεσσηνίας και αγορητής της ΣΤ΄ Ομάδας, με θέμα: «Ζητήματα ταυτότητας και σεξουαλικότητας στην εφηβεία».

Αρχικά, θα ξεκινήσω με μια σύντομη περιγραφή των όσων βιώσαμε σε αυτό το πρόγραμμα.

Η δουλειά μας ξεκίνησε αρκετές εβδομάδες πριν μέσω ενός κλειστού φόρουμ όπου ανταλλάξαμε απόψεις. Οι εργασίες μας στην Αθήνα ξεκίνησαν τη δεύτερη μέρα, εφόσον την πρώτη φτάσαμε στο ξενοδοχείο και μας έγινε μια ενημέρωση για το τι θα γίνει τις επόμενες μέρες.

Τη δεύτερη μέρα πήγαμε στο Μουσικό Σχολείο Αθήνας, όπου μπήκαμε σε σκέψεις και εκφράσαμε τις απόψεις μας μέσα από συζήτηση.

Την τρίτη μέρα οι Ομάδες συνεδριάσαμε στο ξενοδοχείο, όπου προτείναμε τρόπους αντιμετώπισης και επίλυσης των ζητημάτων που αφορούν τη σεξουαλικότητα των νέων.

Την τέταρτη μέρα με την Ομάδα μου συνεδριάσαμε σε Αίθουσα της Βουλής με τον Α΄ Αντιπρόεδρο της Βουλής κ. Αναστάσιο Κουράκη και παρουσιάσαμε τις προτάσεις μας.

Τώρα θα σας παρουσιάσω τις προτάσεις της ομάδας μου. Θεωρούμε αναγκαία την ενσωμάτωση του μαθήματος σεξουαλικής αγωγής στο σχολικό πρόγραμμα ήδη από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, προσαρμοσμένη στις ανάγκες και στις μαθησιακές δυνατότητες κάθε σχολικής βαθμίδας, προκειμένου τα παιδιά και οι έφηβοι να έρχονται σε επαφή με τη σεξουαλικότητά τους με ασφαλή τρόπο.

Επιτακτική κρίνεται η ύπαρξη ψυχολογικής υποστήριξης στο σχολείο, καθώς οι έφηβοι θα μπορούν να μοιραστούν τους προβληματισμούς τους και να λύσουν τις απορίες τους γύρω από τη σεξουαλικότητα.

Ειδικά καταρτισμένοι ψυχολόγοι και κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να είναι σε θέση να ενεργούν υποστηρικτικά στις ανάγκες της μαθητικής κοινότητας.

Θα πρέπει να διοργανώνονται ημερίδες από το κράτος, με σκοπό την ενημέρωση των πολιτών, την ευαισθητοποίησή τους στο θέμα της σεξουαλικότητας και της ταυτότητας φύλου. Δεν μπορεί να παραλειφθεί η ανάγκη για ύπαρξη βιωματικών δράσεων και η διεξαγωγή σεμιναρίων στο χώρο του σχολείου, με σκοπό την ενημέρωση των παιδιών, των γονέων, των καθηγητών από ειδικούς για σεξουαλικά ζητήματα μέσω δημιουργικών δραστηριοτήτων.

Ιδιαίτερα για τους γονείς, απαραίτητη είναι η παροχή συμβουλευτικής σε ζητήματα που αφορούν στην περίοδο της εφηβείας και της έναρξης της σεξουαλικής ζωής των παιδιών.

Απαραίτητη κρίνεται η ενημέρωση και η παροχή σεξουαλικής υποστήριξης από ειδικούς σε γονείς με ΛΟΑΤΚΙ + παιδιά. Σε περίπτωση άσκησης οποιασδήποτε μορφής βίας σε αυτά τα παιδιά, να κρίνεται αναγκαία η απομάκρυνσή τους από την οικογενειακή εστία και η στέγασή τους σε ειδικά διαμορφωμένες εγκαταστάσεις.

Να παρέχεται δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη για τη φυλομετάβαση, δηλαδή ορμόνες και επεμβάσεις.

Για τα ανήλικα άτομα, που οι γονείς τους είναι διαζευγμένοι, να αρκεί για τη φυλομετάβαση η υπογραφή του γονέα που έχει την επιμέλεια του παιδιού, αφού προηγουμένως έχει ελεγχθεί η ψυχοδιανοητική ικανότητα αυτού του γονέα.

Υποχρεωτική να είναι η χρήση του επιθυμητού ονόματος για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα στο σχολικό και εργασιακό χώρο και σε αντίθετη περίπτωση να επιβάλλονται οι απαραίτητες κυρώσεις.

Να γίνει άρση της νομοθεσίας που απαγορεύει τη σύναψη πολιτικού γάμου των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων ως επικύρωση της οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Επίσης, να είναι εφικτή η υιοθεσία και όχι μόνο η αναδοχή παιδιών από μονογονεϊκές οικογένειες και ΛΟΑΤΚΙ+ οικογένειες.

Είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί ένας ενιαίος και έγκυρος διαδικτυακός χώρος συζητήσεων υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, στον οποίο θα μπορούν να συμμετέχουν ανώνυμα μαθητές, εκπαιδευτικοί, γονείς και εξειδικευμένοι επαγγελματίες, όπως γιατροί, ψυχολόγοι και κοινωνικοί λειτουργοί, με σκοπό την ανταλλαγή ιδεών, εμπειριών και προβλημάτων που σχετίζονται με τη σεξουαλική ανάπτυξη των εφήβων. Αποτέλεσμα θα είναι ο εμπλουτισμός των ιδεών καθενός από τις ιδέες όλων των άλλων και η απάντηση στα διάφορα προβλήματα από την οπτική της καθεμιάς εμπλεκόμενης ομάδας.

Είναι εξίσου σημαντική η ίδρυση και λειτουργία δομών, με σκοπό την οικονομική και ψυχολογική ενίσχυση των ανήλικων μητέρων, των θυμάτων βιασμού και των μονογονεϊκών οικογενειών.

Η ποινή που αναγράφεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 1 του ν.927/1979 για όποιον προκαλεί, διεγείρει ή προτρέπει σε ενέργειες που μπορεί να προκαλέσουν διακρίσεις στη σεξουαλικότητα και στην ταυτότητα φύλου του ατόμου να μην εξαγοράζεται, αλλά να εκτίεται.

Ένα βήμα πιο κοντά στην επίλυση του ζητήματος του ρατσισμού στη διαφορετικότητα ως προς τη σεξουαλικότητα και την ταυτότητα του φύλου είναι η ουσιαστική βελτιστοποίηση του έργου του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, προκειμένου να αποφευχθεί η παραπληροφόρηση και η χειραγώγηση του κοινού. Επίσης, σημαντικό ρόλο παίζει η προβολή διαφημίσεων σε ώρες τηλεοπτικής εκπομπής με σκοπό την ενημέρωση και ευαισθητοποίησή του.

Τέλος, θα πρέπει να υπάρξουν κρατικές δομές, που μέριμνά τους θα είναι η παροχή δωρεάν εξετάσεων για τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα.

Και μην ξεχνάμε: Όλοι ίσοι, όλοι διαφορετικοί.  
Ευχαριστώ.

(Όρθιοι οι Έφηβοι Βουλευτές χειροκροτούν ζωντανά και παρατεταμένα)

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Νικόλαος Βούτσης):** Ευχαριστώ πολύ.

Ίσως να αναρωτιέστε τι σχέση έχει η Βουλή με αυτές τις θεματικές, πώς θα μπορούσε η Βουλή να συζητήσει ή να βοηθήσει σε σχέση με τη θεματική, που μόλις πολύ διεισδυτικά μας ανέλυσε ο κ. Κωνσταντόπουλος.

Αισθάνομαι την ανάγκη, αλλά και την –επιτρέψτε μου την έκφραση– περηφάνεια να σας πω ότι τα τελευταία χρόνια με ευρύτερες συναινέσεις, όχι στενά της κυβερνητικής Πλειοψηφίας, ήρθαν νομοθετήματα που είτε κυρώνουν συμβάσεις σε ευρωπαϊκή κλίμακα στη βάση και στον ορίζοντα της γενικής Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων, που αναφερθήκατε και εσείς, είτε επιπλέον νομοθετήματα που αφορούν στον εμπλουτισμό, την εμβάθυνση του αντιρατσιστικού νόμου, θέμα στο οποίο επίσης αναφερθήκατε, στα ζητήματα της ταυτότητας φύλου, στο σύμφωνο συμβίωσης κλπ..

Αυτά έγιναν τα τελευταία χρόνια καθυστερημένα, αλλά και έγκαιρα σε σχέση με άλλες κοινωνίες. Δηλαδή, βρισκόμαστε σ' ένα μέσο όρο, που αντανakλά όμως και τον βαθμό ωρίμανσης των πιο προοδευτικών, επιτρέψτε μου να πω, όχι με κομματική ταυτότητα, κομματιών της ελληνικής κοινωνίας σ' αυτά τα ζητήματα. Και ξέρουμε ότι η νομοθετική θωράκιση –άρα, αυτό μπορεί να κάνει η Βουλή, γι' αυτό σας τα είπα όλα αυτά- και μάλιστα για κάθε άτομο που υφίσταται ατομικά ή με την παρέα του κάποια διάκριση ή και στα όρια της βίας είναι κάτι πάρα πολύ σημαντικό, δηλαδή να μπορεί κάποιος να πάει να καταγγείλει, να δημοσιοποιήσει, να προκαλέσει έρευνα γύρω απ' αυτό το ζήτημα. Έχει πολύ μεγάλη σημασία το να υπάρχει το νομοθετικό πλαίσιο.

Από εκεί και πέρα, όπως καταλαβαίνετε πάρα πολύ καλά, είναι ζήτημα όλης της κοινωνίας και είναι μια μετάβαση και αυτό. Δυστυχώς, με σιγανά βήματα γίνεται αυτή η μετάβαση, να φύγουν δηλαδή κομμάτια της ολόκληρα –αυτό δεν αφορά μόνο τους παλαιούς, δηλαδή τους πολύ παλαιούς σαν εμένα, τους γέροντες κλπ., αλλά και νεότερες ηλικίες- από μια αντίληψη σιωπής και συγκάλυψης για τέρατα και σημεία, τα οποία συμβαίνουν κατά καιρούς μέσα στην ελληνική κοινωνία από το μικρότερο χωριό μέχρι τη μεγαλύτερη πόλη, από την ίδια πολυκατοικία μέχρι την ίδια πλατεία, όχι διαδεδομένα, όχι μαζικά, πλην όμως υπαρκτά και στα οποία υπάρχει μια σιωπή, μια ενοχή, η οποία πηγαίνει σε συγκάλυψη σε τελευταία ανάλυση.

Άρα, αυτός ο αγώνας, για να αλλάξει η συνείδηση στο επίπεδο της κοινωνίας, προφανώς δεν επικαθορίζεται, ούτε τελειώνει από τις θεσμικές νομοθετικές ρυθμίσεις, που εμείς ως Βουλή είμαστε υποχρεωμένοι να κάνουμε, ανεξαρτήτως της εναρμόνισης με τους ευρωπαϊκούς κώδικες κ.λπ., αλλά εξαρτάται και πάλι από εσάς, δηλαδή από τη γενιά σας, σε πολύ μεγάλο βαθμό, για να εμπεδώσει αυτά τα οποία προηγούμενα μας αναλύσατε και να τα μεταλαμπαδεύσει και στην κοινωνία, καθώς εσείς πλέον βρίσκεστε στο τελευταίο στάδιο της μετάβασης και της συμμετοχής σας στην παραγωγή, στην κοινωνία κ.λπ.

Επιτρέψτε μου στο τέλος αυτής της διαδικασίας, πριν περάσω στην εκφώνηση της λήξης της συνεδρίασης και τις ευχαριστίες μας, επ' ολίγον ο Υπουργός Παιδείας να μας κάνει ένα συνολικό σχολιασμό, αφού σας πω -με συγχωρείτε, κύριε Γαβρόγλου- ότι πέραν των συναδέλφων που είχα αναγγείλει προηγούμενα, του κ. Μαυρωτά, του κ. Δελλή, του κ. Μηταράκη, είναι μαζί μας και ο κ. Ψυχογιός επίσης. Υπάρχει ένα ευρύτερο ενδιαφέρον.

Σας ευχαριστώ πολύ.

Κύριε Υπουργέ, έχετε τον λόγο.

**ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΑΒΡΟΓΛΟΥ (Υπουργός Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων):**  
Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

Θα κάνω τρία σχόλια για κάτι που ανέφερε ο κύριος Πρόεδρος, με αφορμή μία παρέμβαση δική σας, σε σχέση με τα social media. Ξέρετε, ένα από τα βασικότερα προβλήματα που μας απασχολεί στο Υπουργείο Παιδείας είναι αν οι μεταρρυθμίσεις που επιχειρούμε να κάνουμε ανταποκρίνονται στις πραγματικότητες του μέλλοντος και όχι του παρελθόντος.

Ζούμε σε μία εξαιρετικά περίπλοκη μεταβατική περίοδο, που σηματοδοτεί το τέλος του έντυπου λόγου. Οι περισσότεροι που καθόμαστε από αυτή τη μεριά -όχι όλοι, γιατί έχουμε και νεότερους συναδέλφους μεταξύ μας- είμαστε παιδιά του βιβλίου. Δεν λέμε ότι καταργείται το βιβλίο, αλλά ότι μεταμορφώνεται ο έντυπος λόγος, όπως είχε γίνει πριν περίπου πεντακόσια χρόνια με την ανακάλυψη της τυπογραφίας.

Αυτό δημιουργεί νέες πραγματικότητες και κυρίως στους εκπαιδευτικούς θεσμούς. Αυτό είναι ένα θέμα που μελετάμε. Όπως σας είπα, είναι ένα πολύ σύνθετο θέμα, αλλά είμαι σίγουρος ότι έχετε να προσφέρετε πάρα πολύ γύρω από αυτό και σε σχέση με αυτό.

Βεβαίως, έχουμε ένα παράπλευρο πρόβλημα. Και εδώ οι μαθήτριες και οι μαθητές πρέπει να έχουν μία πολύ επιθετική στάση. Αυτό είναι ότι, ενδεχομένως, πάλι για πρώτη φορά στην ιστορία της ανθρωπότητας, οι άνθρωποι να είναι εθισμένοι σε ένα τεχνούργημα και όχι μόνο σε ουσίες. Μέχρι τώρα ο εθισμός ήταν ταυτόσημος με τον εθισμό σε κάποια ουσία. Όμως, υπάρχει ένα θέμα μήπως υπάρχει εθισμός σε αυτό το νέο τεχνούργημα, το οποίο δημιουργεί νέους τρόπους ζωής, νέες συνήθειες και νέες αξίες. Αυτά είναι θέματα τα οποία πρέπει να σκεφτούμε

όλοι πάρα πολύ σοβαρά, ως προς τι σχολείο θέλουμε και ποιο θα είναι το αξιακό περιεχόμενο των μεταρρυθμίσεων.

Το δεύτερο που θα ήθελα να πω είναι το εξής. Αναφερθήκατε στο τι έχει γίνει σχετικά με αυτά που είπατε πέρυσι για τον Κανονισμό των Μαθητικών Κοινοτήτων. Κοιτάξτε, έχουμε δημοσιεύσει μία υπουργική απόφαση, όπου παίρνουμε πολλά υπόψη από αυτά είχαν λεχθεί εδώ. Όμως, ξέρετε, εάν τυχόν δεν υπάρχει μία συναίνεση μέσα στον σχολικό χώρο για το ποια είναι τα όρια που είπατε, αυτό δεν μπορεί να προχωρήσει μετά.

Γι' αυτό εμείς δίνουμε πολύ μεγάλη έμφαση για τον τρόπο που θα συζητάτε μέσα στα σχολεία και κυρίως, για τη σχέση σας με τους εκπαιδευτικούς. Πάντως, να ξέρετε ότι ορισμένες από τις προτάσεις σας έχουν ληφθεί υπόψη.

Να σας πω, όμως, κάτι σε σχέση με αυτό. Είπατε να υπάρχει προσφορά κοινωνικού έργου, εντός ή εκτός σχολικού ωραρίου. Εννοείτε προφανώς τα παιδιά τα οποία παίρνουν μια ποινή αποβολής. Εμείς για πρώτη φορά έχουμε δημοσιεύσει μια απόφαση που λέει, όταν τα παιδιά παίρνουν μια ποινή αποβολής, να μην περνούν τις όποιες ώρες και μέρες στο σπίτι τους ή στην καφετέρια, αλλά στο σχολείο. Προσέξτε όμως, και τα παιδιά που παίρνουν αποβολή έχουν δικαιώματα. Δεν μπορεί κανείς να πει «όποιος παίρνει αποβολή θα πρέπει να βάψει τον τοίχο του σχολείου», αν ο ίδιος δεν το θέλει. Εδώ, λοιπόν, πάλι υπάρχει ένα θέμα πώς συζητάμε και πώς συναινούμε σε τέτοιου είδους οριακά ζητήματα.

Στα θέματα ταυτότητας φύλου, προφανώς, βιάστηκα να πω την άποψή μου στην αρχή. Νομίζω ότι ο κ. Κωνσταντόπουλος με κάλυψε απολύτως, πλήρως. Και συγχαρητήρια και στη δική σας ομάδα.

Να σας θυμίσω, όταν πέρσι πήγαμε να πρωτοεφαρμόσουμε τη θεματική εβδομάδα, ένα από τα θέματα ήταν οι έμφυλες ταυτότητες. Το θυμάστε. Έγινε χαμός. Άρα, ποιο είναι το πρόβλημα εδώ; Το πρόβλημα είναι το πώς όλοι μαζί θα φροντίσουμε ορισμένα πραγματικά προβλήματα, όπως είναι η ταυτότητα φύλου, να τα νομιμοποιήσουμε ως ζητήματα προς συζήτηση. Μπορεί να διαφέρουμε στις απαντήσεις. Δεν πειράζει. Να δεχθούμε, όμως, ότι είναι στοιχείο της πραγματικότητας. Οι κοινωνίες πάντα έχουν μια δυσκολία να δεχθούν αυτού του τύπου τα θέματα. Εκεί πρέπει χωρίς να είμαστε επιθετικοί σε όσους διαφωνούν με εμάς να μπορέσουμε να τους πείσουμε ότι αυτό είναι ένα θέμα, ότι πρέπει να αντιμετωπιστεί, πρέπει να το συζητήσουμε πρώτα και κύρια και τότε λύσεις θα βρεθούν.

Νομίζω το είπε και ο Πρόεδρος. Ήταν ένα αίτημα από κάποια Έφηβο Βουλευτή: «Γιατί, εν πάση περιπτώσει, δεν συνεννοείστε όλοι μαζί να έχουμε ένα ενιαίο σχέδιο για την εκπαίδευση, να βρούμε κι εμείς την υγεία μας, να ξέρουμε τι ακριβώς γίνεται;».

Κοιτάξτε, εσείς πριν δώσατε έμφαση στη διαφορετικότητα. Η διαφορετικότητα είναι και στην κοινωνική και πολιτική ζωή. Εδώ, με συναδέλφους των άλλων κομμάτων έχουμε διαφορετικές απόψεις, αλλά συμβαδίζουμε και σε πάρα πολλά. Πολλοί συνάδελφοι ψηφίζουν πολλά κομμάτια των νομοσχεδίων που εισάγουμε στη Βουλή. Το ίδιο είχαμε κάνει και εμείς παλιότερα μέσα στο πλαίσιο των διαφωνιών μας. Οι διαφωνίες, όταν γίνονται με έναν πολιτισμένο τρόπο και κυρίως, όταν ο ένας ακούει τον άλλον, είναι μάλλον ένα εξαιρετικά σημαντικό στοιχείο της Δημοκρατίας.

Θα μου επιτρέψετε να τελειώσω με κάτι που θέλω να καταλάβετε τη σημασία του. Έχουμε περάσει μία εξαιρετικά δύσκολη περίοδο στον τόπο μας. Τα τελευταία οκτώ χρόνια προσπαθούμε να ορθοποδήσουμε, προσπαθώντας να ξεπεράσουμε την κρίση. Τώρα για πρώτη φορά, έχουμε έναν διάδρομο μπροστά μας που μπορούμε να αναπνεύσουμε πολύ καλύτερα.

Ένα από τα παράδοξα αυτής της περιόδου είναι «γιατί δεν κατέρρευσε η εκπαίδευση;». Η εκπαίδευση στάθηκε στα πόδια της με προβλήματα και ελλείψεις. Στάθηκε, όμως, στα πόδια της. Αυτό το οφείλουμε στους εκπαιδευτικούς μας. Αυτό το στοιχείο, δηλαδή τον σημαντικό ρόλο, τον έπαιξαν οι εκπαιδευτικοί, ανεξαρτήτως πολιτικών και κομματικών τοποθετήσεων. Σε αυτά τα άτομα πρέπει να δείξουμε τη βαθιά μας ευγνωμοσύνη και ως πολιτεία, αλλά νομίζω και ως κοινωνία.

Ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα)

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Νικόλαος Βούτσης):** Νέες και νέοι Έφηβοι Βουλευτές, ο κ. Κωνσταντόπουλος ήταν ο τελευταίος αγορητής κι έτσι φτάσαμε στο τέλος της συζήτησης με τα σχόλια που επακολούθησαν. Περαιτώθηκε, δηλαδή, η συζήτηση με θέμα: «Ένα σχολείο να μας χωράει: κάνουμε like στη διαφορά».

Παρακαλώ το Σώμα να εξουσιοδοτήσει το Προεδρείο για την υπ' ευθύνη του επικύρωση των Πρακτικών της σημερινής συνεδρίασης.

**ΟΛΟΙ ΟΙ ΕΦΗΒΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ:** Μάλιστα, μάλιστα.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Νικόλαος Βούτσης):** Το Σώμα παρέσχε τη ζητηθείσα εξουσιοδότηση.

Αγαπητοί Έφηβοι Βουλευτές, εδώ φτάσαμε στο τέρμα των διαβουλεύσεών μας έχοντας διαπραγματευθεί θέματα ιδιαίτερου ενδιαφέροντος, αλλά και τρέχουσας επικαιρότητας. Επιστρέφοντας στους τόπους σας, θέλουμε να μεταφέρετε στους συμμαθητές σας τον χαιρετισμό μας, την αγάπη μας, αλλά και τη φροντίδα μας για την προκοπή της ελληνικής νεολαίας, της νεολαίας του Ελληνισμού της Διασποράς.

Θέλω να ευχαριστήσω την Πρόεδρο της Επιτροπής της Βουλής των Εφήβων κυρία Δήμητρα Μακρυνιώτη και τα μέλη της Επιτροπής Ακριβή Γεωργούση, Ιωάννα Δεκατρή, Γεώργιο Μόσχο, Λάμπρο Πόλκα, Χρήστο Στεφάνου, Νάνσυ Ταλούμη, Βασίλειο Τάφο και Πέτρο Χαραβισίδη, τη Γενική Γραμματέα του Ιδρύματος κυρία Νίκη Μαρωνίτη και τα στελέχη του Ιδρύματος.

Παράλληλα, θέλω να ευχαριστήσουμε όλες τις αρμόδιες υπηρεσίες του Κοινοβουλίου, που συνέβαλαν στον συντονισμό και την ομαλή διεξαγωγή της Συνόδου.

Θα ήθελα, επίσης, να ευχαριστήσω τα Υπουργεία Παιδείας της Ελλάδας και της Κύπρου και τους συναδέλφους Βουλευτές κ.κ. Φωτεινή Βάκη, Αναστάσιο Κουράκη, Νικόλαο Μανιό, Γιώργο Μαυρωτά και Νίκο Φίλη, που μετείχαν στις εργασίες των ομάδων.

Ευχαριστούμε ακόμα την κυρία Αλεξάνδρα Ανδρούσου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια ΤΕΑΠΗ του Πανεπιστημίου Αθηνών, τον κ. Στάθη Γκότση, Ιστορικό του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου, την κυρία Τίτα Καίσαρη, Σύμβουλο Εκπαίδευσης και μέλος της Ομάδας Διαχείρισης Συντονισμού και Παρακολούθησης της Εκπαίδευσης των Προσφύγων του ΥΠΠΕΘ, την κυρία Κατερίνα Μελισσηνού, ΕΔΙΠ Τμήματος Κοινωνικής Ανθρωπολογίας Παντείου Πανεπιστημίου, τον κ. Γεράσιμο Στεφανάτο, Ψυχίατρο και Ψυχαναλυτή, και τον κ. Άρη Στυλιανού, Αναπληρωτή Καθηγητή του Τμήματος Πολιτικών Επιστημών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης για τη συμμετοχή τους στις εργασίες της Συνόδου.

Να ευχαριστήσουμε, τέλος, το Μουσικό Σχολείο Αθήνας για τη φιλοξενία μέρους των δράσεων του προγράμματος, τη Διεύθυνση Βιβλιοθήκης της Βουλής και τον Σύνδεσμο Κοινωνικής Ευθύνης για Παιδιά και Νέους για την εφαρμογή των βιωματικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, τη Μετάδραση για την παροχή υπηρεσιών διερμηνείας σε συμμετέχοντες στο πρόγραμμα μαθητές από την Ανοιχτή Δομή Φιλοξενίας Προσφύγων Ελαιώνα.

Είμαι βέβαιος ότι οι καινοτομίες που ξεκινήσαμε θα συνεχιστούν και θα προστεθούν και άλλες στο μέλλον.

Πάνω απ' όλα, θα ήθελα να ευχαριστήσω εσάς που είστε εδώ, αλλά και τους δεκαεννέα χιλιάδες συμμαθητές σας, που μετείχαν σ' αυτήν τη διαδικασία.

Θέλω να ευχαριστήσω και να συγχαρώ τους γονείς σας, τους διευθυντές των σχολείων, καθώς και τους καθηγητές-συνδέσμους που σας βοήθησαν και σας ενθάρρυναν να συμμετέχετε.

Να ευχαριστήσουμε, επίσης, για την καλή συνεργασία τους Διευθυντές και Προϊσταμένους των Γραφείων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Αγαπημένα μας, παιδιά, καλημέρα! Να είστε καλά. Σας ευχαριστούμε πολύ.

(Χειροκροτήματα)

Ώρα λήξης: 11.38΄

**Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ**

**ΟΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΣ**